

UNIVERZITA KARLOVA
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Canisterapie: Stafordšírský bulteriér v domově pro seniory

**Canistherapy: Staffordshire Bull Terrier in an elderly home
retirement**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

PhDr. Monika Válková

Autor:

Kristýna Srpová

Praha 2024

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Monice Válkové za odborné vedení mé bakalářské práce, vstřícné jednání a ochotu kdykoliv poskytnout cenné rady. Mé poděkování patří také domovu seniorů a jeho zaměstnancům, kteří mi umožnili provádět canisterapii. V neposlední řadě chci poděkovat svému psímu příteli Hannibalovi, se kterým jsme realizovali praktickou část mé bakalářské práce a který byl zároveň skvělým spolupracovníkem.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou prací „Canisterapie: Stafordšírský bulteriér v domově pro seniory“ vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu. Všechny použité údaje jsem shromáždila se souhlasem respondentů, kteří byli informováni o účelu a využití shromážděných údajů.

V Praze dne 30. 4. 2024

.....

Kristýna Srpová

Anotace

Bakalářská práce se zabývá tématem canisterapie v domově pro seniory ve Středočeském kraji. V souvislosti s tématem práce je hlavním cílem zkoumat, jaký význam má canisterapie při práci se seniory v sociálním zařízení. Teoretická část se zaměřuje na definici klíčových pojmů. Poskytuje informace o canisterapii a potřebách seniorů a zaměřuje se na konkrétní aplikace canisterapie u lidí v seniorském věku. Praktická část obsahuje výzkumné šetření. Závěry této práce shrnují dílčí výsledky a obsahují celkové zhodnocení výzkumného šetření.

Klíčová slova

Zooterapie, canisterapie, canisterapeutický tým, rozhovory, pozorování, senioři, domov pro seniory.

Annotation

The bachelor's thesis deals with the topic of Canistherapy in a home for the elderly in the Central Bohemian region. In connection with the topic of the work, the main goal will be to investigate the importance of canistherapy when working with seniors in a social facility. The theoretical part focuses on the definition of key terms. It provides information on canistherapy and the needs of seniors and focuses on specific applications of pet therapy for seniors. The practical part contains a research investigation. The conclusions of this work summarize partial results and contain an overall evaluation of the research investigation.

Keywords

Zootherapy, canistherapy, canistherapy team, interviews, observations, seniors, home for the elderly.

Obsah

Úvod	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1. Canisterapie – pes v sociální práci.....	9
1.1 Historie canisterapie.....	10
1.2 Vymezení pojmu canisterapie.....	11
1.2.1 Legislativa – praktikování canisterapie	12
1.2.2 Metody canisterapie.....	12
1.2.3 Formy canisterapie.....	14
1.3 Výběr a výchova vhodného psa na canisterapii.....	15
1.3.1 Stafordšírský bulteriér	16
1.3.2 Welfare canisterapeutického psa	17
1.4 Canisterapeutická zkouška	18
2. Senioři jako klienti canisterapie	20
2.1 Gerontologie – problematika stáří.....	21
2.2 Aktivní stárnutí a jeho důležitost	23
2.2.1 Ageismus	23
2.2.2 Standardy kvality sociálních služeb.....	24
2.3 Komunikace se seniory	25
PRAKTICKÁ ČÁST	27
3. Cíle a výzkumné otázky	27
4. Metodologie výzkumu	28
4.1 Použité metody.....	28
4.2 Etické aspekty	30
4.3 Tvorba a analýza dat	31
4.4 Průběh sběru dat a canisterapeutického procesu.....	32
4.5 Výzkumný soubor	34
4.6 Analýza dat.....	38
5. Interpretace výsledků	39
5.1 Výsledky polostrukturovaných rozhovorů.....	39

5.1.1	Jak senioři vnímají canisterapii?.....	39
5.1.2	Ovlivňuje průběh canisterapie vztah ke konkrétnímu plemeni?.....	41
5.1.3	Dochází během canisterapie ke zlepšení nálady seniorů?	43
5.1.4	Motivuje seniory přítomnost psa k vyšší aktivitě?	44
5.1.5	Jaké jsou potřeby seniorů při praktikování canisterapie?	46
5.2	Výsledky dotazníku.....	48
6.	Diskuze	51
	Závěr	53
	Seznam použité literatury	55
	Seznam tabulek	58
	Seznam příloh.....	59
	Přílohy	

Seznam zkratek

AAA	Animal Assisted Activites / Zvíře asistující aktivaci
AACR	Animal Assisted Crisis Response / Zvíře asistující krizové intervenci
AAE	Animal Assisted Education / Zvíře asistující výuce
AAI	Animal Assisted Intervention / Zvíře asistující intervenci
AASW	Animal Assisted Social Work / Zvíře v sociální práci
AAT	Animal Assisted Therapy / Zvíře asistující terapii
C – KI	Krizová pomoc
ČR	Česká republika
DS	Domov pro seniory
DZR	Domov se zvláštním režimem
IAHAO	International Association Human-Animal Interaction Organizations / Mezinárodní organizace sdružující společnosti zabývající se výzkumem vztahů mezi člověkem a zvířaty
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
OSN	Organizace spojených národů
SBT	Stafordšírský bulteriér
USA	United States of America / Spojené státy americké
WHO	World Health Organization / Světová zdravotnická organizace

Úvod

Má bakalářská práce je zaměřena na téma „*Canisterapie: Stafordšírský bulteriér v domově pro seniory*“. O canisterapii samotnou jsem se začala zajímat již na střední škole, kdy jsem se během své praxe v mateřské škole v Ústí nad Labem poprvé potkala s canisterapeutickým týmem v praxi. Už tehdy se mi propojení práce se psem a klienty velmi zalíbilo, a to především proto, že jsem získala dojem, že je ihned vidět nějaká změna v chování u klientů. Pes je rozradostní, zlepší a uvolní atmosféru. Obstarala jsem si tedy odbornou literaturu z této oblasti, zaměřenou tehdy původně na klienty v předškolním věku, a později i stafordšírského bulteriéra Hannibala s průkazem původu. Začala jsem na našem canisterapeutickém týmu pracovat, zpočátku ovšem jenom jako laik.

Hlavním důvodem pro volbu tohoto tématu byla má další praxe v domově pro seniory, kde jsem se přímo setkala s proškoleným canisterapeutickým týmem, ve kterém byla fenka stejného plemene jako můj pes. Na vlastní oči jsem tak viděla, jak toto plemeno pozitivně působí na klienty a jak přispívá k jejich zdraví. Zooterapeutka mi doporučila projít kurzem a poskytla mi především motivaci a rady, jak správně začít.

Před rokem jsem tedy absolvovala téměř tříměsíční přípravný kurz Canisterapie u spolku Animal Therapy v Praze pod vedením zkušené zooterapeutky Bc. Kateřiny Preusslerové. V tomto kurzu jsem si prošla jak teoretickou, tak i praktickou částí. Kurz jsem zakončila atestem na canisterapii po složení zkoušky s Hannibalem.

Dalším důvodem, proč jsem si zvolila toto téma, je, že jsem byla od malička v úzkém kontaktu se zvířaty. V současné době pokračuji v dalším sebevzdělávání a zdokonalování canisterapie různými formami například různými kurzy. Zúčastnila jsem se kurzu Zooterapie s malými zvířaty pod záštitou Hiporehabilitace Jupiter z. s. nebo například Canisterapeutické výzvy od spolku Srdce pro Canis, který byl přímo zaměřen na konkrétní aktivizační činnosti. Canisterapie mě baví a naplňuje, a proto jsem se rozhodla přispět i svojí prací k tomuto tématu.

Cílem práce je zmapovat účinky canisterapie na klienta – seniora. Ráda bych tím představila obor, kterým je „**canisterapie**“ a jeho klady a přínosy v sociální práci.

„Ti, kteří nás naučili nejvíc o lidskosti, nebyli vždy lidé.“

Donald I. Hicks

TEORETICKÁ ČÁST

1. Canisterapie – pes v sociální práci

Zvíře v sociální práci, zkráceně AASW (Animal Assisted Social Work) je samostatný obor sociální práce, který spadá do sféry dobrovolnických a volnočasových programů. Sociální práce je obor s obrovským rozsahem, legitimně vstupuje do zařízení školských, zdravotních a samozřejmě sociálních, navíc běžně působí i v domácnostech. Pro obor není neobvyklá ani spolupráce s cíleně vychovaným a trénovaným zvířetem, které je vedeno multidisciplinárně vzdělaným aktérem (Tvrdá, 2020, s. 21).

„AASW je označením obecné filosofie způsobu využívání potenciálu zvířat v sociální práci. (...) Práce sociálního pracovníka s klientem může být na asistenci zvířete založená, stejně tak je asistence zvířete jedním z mnoha postupů, které pracovníci s klienty sociální práce mohou realizovat.“ (Thelenová, 2020, s. 100)

Canisterapie využívá psy jako koterapeuty v terapeutickém procesu člověka (Velemínský a kol., 2007). Dle Bickové (2020) mohou být psi využíváni nejen v sociální oblasti, ale i v terapeutické a pedagogické oblasti, protože dokáží stimulovat pozornost a motivovat k aktivitě. Pes tedy sám o sobě terapeutickou či rehabilitační činnost pro lidi nevykonává. Funguje jako výše zmíněný koterapeut, jako společník při práci člověka. I přes to by však měl pes fungovat v jisté míře samostatně nebo ještě lépe řečeno, chápat smysl své přítomnosti u klienta. Jen tak může se zooterapeutem vést k samostatnosti klienta a provádět jeho aktivizaci. *„Uvedené dílčí typy služby lze aplikovat formou canisterapie (AAT) pouze za předpokladu, že jsou úkony předem promyšlené a tedy cílené. Je tedy nutné, aby terapeut byl znalý zákona o sociálních službách a jeho vzdělání a kvalifikace byla nejen zákonu o sociálních službách odpovídající, ale zejména obsahující dovednosti vedení terapie.“* (Tvrdá, 2020, s. 78)

Canisterapii jako aktivizační činnost spadající pod sociální služby může praktikovat jedině sociální pracovník, pracovník sociálních služeb (dle zákona o sociálních službách) nebo dobrovolník:

„§ 116, (1), b) Ten, kdo vykonává základní výchovnou nepedagogickou činnost spočívající v prohlubování a upevňování základních hygienických a společenských návyků, působení na vytváření a rozvíjení pracovních návyků, manuální zručnosti a pracovní aktivity, provádění volnočasových aktivit zaměřených na rozvíjení osobnosti, zájmů, znalostí a tvořivých schopností formou výtvarné, hudební a pohybové výchovy,

zabezpečování zájmové a kulturní činnosti.“ (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách)

„§ 116, (2) Podmínkou výkonu činnosti pracovníka v sociálních službách je plná svéprávnost, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a odborná způsobilost podle tohoto zákona.“ (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách)

1.1 Historie canisterapie

Člověk měl už od pradávna potřebu navazovat vztahy s jinými živočišnými druhy. Není žádnou novinkou, že naši předci měli už před několika tisíci lety po boku zvířata jako své věrné přátele a společníky. Lidé se odjakživa rádi obklopovali různými zvířaty, ale jednoznačně ze všech druhů vítězí pes. Proto je koneckonců nazýván „nejlepším přítelem člověka“.

„Hluboký vztah mezi zvířaty a lidmi se zakládá na tom, že ačkoliv jsme jako živočichové od základu jiní, cítíme podobně, myslíme podobně a vyjadřujeme se podobným způsobem.“ (Wohlfarth, Mutschlerová, 2023, s. 16)

První zmínky o využití psů ku prospěchu lidí nacházíme již v 9. století v Belgii. Existoval zde program, kdy občané mohli poskytovat rodinnou péči hendikepovaným, jehož nedílnou součástí byla „*therapie naturelle*“ aneb využití zvířat (Odendaal, 2007).

Jedna z prvních institucí využívajících hlavně malá zvířata při léčbě byla dodnes fungující psychiatrická klinika v York Retreat. Tu založil v roce 1792 William Tuke s vizí vytvořit místo plné respektu a rodinné atmosféry pro duševně nemocné. Tento přístup se stal rychle úspěšný a díky tomu získal značnou oblibu. Později, v šedesátých letech 19. století, bylo založeno sanatorium a pečovatelský dům pro epileptiky v Bethelu u Bielefeldu, které využívalo starý statek. Tam pacienti měli možnost pracovat a starat se tak o zvířata (o psy, kočky, kozy). Díky tomu měli pocit, že jsou potřební a mají za něco zodpovědnost. Kontakt se zvířaty a péče o ně se začala stále více a více zapojovat do pomocných profesí (Wohlfarth, Mutschlerová, 2023).

V průběhu 20. století začaly o tomto trendu vycházet první odborné publikace. Americký psycholog Boris Levinson v roce 1962 publikoval svou první práci zaměřenou na využití psa v dětské psychoterapii. „*The dog as co-therapist*“ (Pes jako spoluterapeut), jak zněl název díla, pojednává o jeho pozorování v průběhu psychiatrické praxe. Dospěl k závěru, že zvíře (pes) funguje jako perfektní most mezi dítětem a terapeutem, což je možné vysvětlit tak, že si dítě nejprve vytvoří vztah ke psu a jeho prostřednictvím později i k ostatním lidem. K podobnému závěru došel na začátku 20. století i praotec

psychoterapie Sigmund Freud. Ten se sice začal o zvířata a o psy samotné zajímat až na sklonku svého života, ale i přes to se výrazně kladně změnil jeho pohled na ně. Ke svým dvěma psům se dostal prostřednictvím dcery Anny a bral je na psychotherapeutická sezení. Během nich zaznamenal, že se pacienti cítí lépe v přítomnosti psa, a o to rychleji s nimi mohl navázat vztah (Wohlfarth, Mutschlerová, 2023).

Za významný milník považují Wohlfarth a Mutschlerová (2023) knihu „Pet-oriented Child Psychotherapy“ (Terapie dětí pomocí domácích zvířat), která popisuje zkušenosti výše zmíněného Borise Levinsona.

V roce 1992 oficiálně vzniká na území USA nezisková nevládní organizace IAHAIO (The International Association of Human-Animal Interaction Organizations). Ta se stala mezinárodním zastřešením terapeutických programů se zvířaty. Od svého vzniku pořádá odborné konference, kdy jedna z nich byla pořádána i v Praze v roce 1998. Dle Galajdové (1999) vydává mezinárodní standardy pro zooterapii a snaží se informovat odbornou i neobornou veřejnost.

Autorkou pojmu **canisterapie** je Češka PhDr. Jiřina Lacinová, která byla společně se sdružením Fiala osvětovým pracovníkem v tomto oboru (Galajdová, 1999).

V roce 2014 vydala organizace IAHAIO dokument *White paper*, který definuje veškerou terminologii zooterapie (Bicková, 2020). Organizace dokument průběžně a pravidelně aktualizuje a je akceptován napříč všemi světovými organizacemi. Na svém webu organizace IAHAIO uvádí, že sdružuje více než 100 multidisciplinárních členských organizací a profesních sdružení po celém světě.

1.2 Vymezení pojmu canisterapie

Pojem canisterapie se skládá ze dvou slov: *cani* (latinsky pes) a *terapie* (řecky léčba). Jak bylo zmíněno v předchozí kapitole, autorem termínu se stala v roce 1993 PhDr. Jiřina Lacinová a skutečně je znám hlavně na území Česka (v jiných zemích existuje obdobná služba jen pod jinými názvy).

Jedná se o pozitivní působení na vybrané klienty prostřednictvím speciálně vycvičeného psa. Canisterapie se využívá v mnoha různých zařízeních, kde je její léčebný efekt žádoucí. „Podle ELVA HELP (Andrea Tvrdá, 2004) je canisterapie mezioborová disciplína, svou podstatou působnosti spadající do sociálních služeb, kde je zařazena do oblasti aktivace a sociální rehabilitace. Je to tedy podpůrná forma rehabilitace s prvky sociální terapie, aktivace, zprostředkování sociálního prostředí, rozvoje komunikace,

motivačního prvku obecně apod., to vše prostřednictvím speciálně připraveného psa, vedeného kompetentní osobou.“ (Tvrdá, 2020, s. 34)

Holczerová a Dvořáčková (2013, s. 86) definují canisterapii takto: *„Terapie, která využívá pozitivního působení psa na zdraví člověka. Termín zdraví podle definice Světové zdravotnické organizace je stav psychické, fyzické a sociální pohody.“*

Galajdová (2011, s. 66–67) považuje za canisterapii: *„Interakci mezi člověkem a psem a z toho vyplývající psychický prospěch, v jehož důsledku nastupuje fyzický prospěch.“* Dále považuje za obzvlášť důležité nebrat canisterapii jako obětování psa v užitek člověka, má to být *„vzájemné psychické působení, a z toho plynoucí prospěch duševní i tělesný. Canisterapie, pokud není milá i psovi, je týráním psa.“*

1.2.1 Legislativa – praktikování canisterapie

V České republice neexistuje přímá legislativa, která by se zabývala canisterapií, a nepatří mezi oficiální typy terapie. I z toho důvodu lze v České republice nalézt mnoho spolků a organizací, které pořádají canisterapeutické zkoušky a jejich zkušební řády se mohou mírně lišit.

V § 66 Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením je možné zvířata se seniory propojovat jako sociálně aktivizační službu (Zákon č. 108/2006 Sb.). Tento zákon stanovuje, že:

„(1) Sociálně aktivizační služby jsou ambulantní, popřípadě terénní služby poskytované osobám v důchodovém věku nebo osobám se zdravotním postižením ohroženým sociálním vyloučením. (2) Služba podle odstavce 1 obsahuje tyto základní činnosti:

- 1) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,*
- 2) sociálně terapeutické činnosti,*
- 3) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.“*

1.2.2 Metody canisterapie

Existují různé metody využití canisterapie, ale hlavním cílem všech je hlavně pozitivní působení psa na zdraví člověka. Metody je možné střídat nebo mezi sebou volně prolínat. Tvrdá (2020, s. 13–15) v zooterapii popisuje těchto pět základních metod:

- AAA (Animal Assisted Activities) – zvíře asistující aktivaci.
- AAE (Animal Assisted Education) – zvíře asistující výuce.

- AAT (Animal Assisted Therapy) – zvíře asistující terapii.
- AAI (Animal Assisted Intervention) – zvíře asistující intervenci.
- AACR (Animal Assisted Crisis Response) – zvíře asistující krizové intervenci.

Zvíře asistující aktivaci (AAA):

AAA je nejčastěji využívanou dobrovolnickou metodou v zooterapii, a to zejména kvůli neformální interakci. Jedná se o společenskou, rekreační činnost, která nemá pevně definované léčebné cíle, většinou organizovanou jako krátkodobý kontakt se zvířaty bez zasahování prostřednictvím nějaké aktivity, ve většině případů hry. Probíhají většinou skupinovou formou.

„Dojde, z větší části zcela nevědomě, k mnoha prospěšným procesům na úrovni psychosociální i fyziorehabilitační. Procesy jsou nevědomé z pozice klienta i z pozice zooterapeuta.“ (Tvrdá, 2020, s. 13)

Tato metoda může být pasivní, kdy se jedná především o umístění akvária či terária do společenské místnosti. Role zvířete je v tomto případě pasivní, ale svojí přítomností na klienty pozitivně působí. Aktivní formy AAA se dělí na stálé (rezidentní), kdy zvíře žije v zařízení a stará se o něj personál, a na návštěvní, kdy zvíře přijde se svým majitelem (zooterapeutem).

Zvíře asistující výuce (AAE):

Tato metoda zvíře využívá jako cílenou výukovou pomůcku. Zaměřuje se hlavně na zlepšení v oblasti výchovy, vzdělávání či sociálních dovedností. Častými klienty bývají klienti ve školním věku se specifickými poruchami učení či chování nebo s narušenou schopností komunikace, kde se pracuje především na zmírnění následků těchto poruch. Není však výjimkou, že je tato metoda využívána i v běžných školách, kde se zaměřuje hlavně na vztah mezi člověkem a zvířaty.

AAE má jasně stanovený cíl od pedagoga dle potřeb daného klienta či klientů. „Procesy jsou většinou nevědomé ze strany klienta, ale z pozice zooterapeuta je na tyto přímo cíleno. Aktér-zooterapeut míří na edukační cíle klienta, zároveň naplňuje cíle obecné. Z této praxe je veden záznam o procesech s klientem.“ (Tvrdá, 2020, s. 13)

Zvíře asistující terapii (AAT):

Další metodou je terapie za asistence zvířete neboli zvíře asistující terapii. I v AAT jsou jasně stanovené cíle a postupy, jak k nim dojít. Cíl je opět sestavován na základě individuálních potřeb každého klienta. Terapii řídí profesionál nebo je přímo prováděna

profesionálem, který zná zdravotní stav klienta a jeho celkový stav. Podle Tvrdé (2020) je pro tuto metodu podmínkou znalost klientovy anamnézy i diagnózy.

AAT se věnují odborníci ze zdravotnictví, ze sociální práce nebo psychologie a osoby poskytující tuto metodu musejí splňovat podmínky pro poskytování terapie dané státem.

Zvíře asistující intervenci (AAI):

Jedná se o strukturovanou intervenci orientovanou na předem ujednaný plán – výstupy, jednotlivé kroky a konkrétní cíl. Obvykle jde o řešení určité situace, u které je žádoucí zmírnění nebo odstranění konkrétního problému.

„(...) Zvíře je vedeno záměrně k takové činnosti a úkonům, aby tato měla silný potenciál vyvolat konkrétní reakce...“ (Tvrdá, 2020, s. 14)

Zvíře asistující krizové intervenci (AACR):

AACR je metoda, kdy *„aktér míří na cíle krizově intervenční, tedy u konkrétní osoby v konkrétní situaci na daném místě a právě v daný čas“* (Tvrdá, 2020, s. 15).

Jedná se o kontakt zvířete s člověkem, který se ocitl v krizovém prostředí. Pes totiž v mimořádné události může fungovat jako uklidňující faktor, což může významně přispět k získání dalších informací ohledně záchrany dalších osob (Tvrdá, 2020, s. 125).

Na canisterapeutického psa je kladen značný nárok z hlediska nervové soustavy. Zvíře se nachází ve velmi stresujícím prostředí, kde jsou časté hlučné zvuky (pláč, křik, sirény záchranných vozidel atd.). *„Krizová intervence je specifický způsob komunikace s osobou či osobami, které subjektivně pociťují vliv prožití situace, kterou vnímají jako traumatizující. Aktér C-KI musí ovládat minimálně základy krizové intervence tváří v tvář. Tedy podmínkou je absolvování akreditovaného sebezkušenostního kurzu v této oblasti.“* (Tvrdá, 2020, s. 126)

1.2.3 Formy canisterapie

Tvrdá (2020) rozdělila formy canisterapie takto:

a) Podle počtu klientů:

- Individuální: setkání canisterapeutického týmu s jedním klientem; výhodou je možnost připravit program podle individuálních potřeb přímo pro klienta, nevýhodou může být nižší počet navštívených klientů.
- Skupinová: příprava společného programu pro všechny zúčastněné klienty; výhodou je aktivizace větší skupiny osob, nevýhodou pak nižší přizpůsobivost

individuálním potřebám.

1. Malá skupina – do 5 osob.
2. Velká skupina – nad 5 osob.

b) Podle stylu a frekvence terapie:

- Terénní forma: když canisterapeutický tým dochází do prostředí klienta (škola, domov seniorů atd.).
- Ambulantní forma: když klient dochází do prostředí canisterapeutického týmu.
- Pobytová: klienti i canisterapeutický tým jsou dohromady v jiném prostředí na krátkodobém pobytu (pobyt v léčebně, tábor).

1.3 Výběr a výchova vhodného psa na canisterapii

Podobně jako lidé jsou i psi individuálního charakteru, a tak nikdy předem nelze určit, jaké štěně bude na canisterapii vhodnější a které méně. Samozřejmě, existují pracovní plemena, která mají pravděpodobně menší předpoklad pro vykonávání canisterapie, ale i zde výjimka potvrzuje pravidlo.

Podle Nerandžiče (2006) není pro canisterapii důležitá rasa psa, protože obecně je vhodný jakýkoliv pes. Díky různorodé škále klientů sociálních služeb se nedá určit univerzálně dobrý jedinec. Není snahou jeho tvrzení rozporovat, protože autorka se sama domnívá, že nejdůležitější jsou výchova a individuální povaha každého psa, ale i přesto se lze domnívat, že existují plemena obecně vhodnější pro canisterapii. Z toho důvodu bylo do následující podkapitoly zařazeno konkrétní plemeno a bude zde vysvětleno, proč je dle autorčina názoru vhodné mu věnovat více pozornosti.

Co se povahy týče, jednoznačně by mělo jít o vyrovnaného psa, klidného a dobře socializovaného, respektive psa, který je zvyklý na co nejvíce podnětů z denního ruchu. Musí být seznámen s různými zvuky, pachy a situacemi, které mohou nastat v následné praxi. Naprostou samozřejmostí pak musí být kladný vztah k lidem.

Výchovu velmi ovlivňuje majitel a jeho očekávání, a jak uvádí Galajdová (2011, s. 71), „*nevhodný výběr, spolu s nedostatkem znalostí o chování psa a jeho výcviku, vede zákonitě k problémovému chování psa. A to je škoda, neboť se nerealistickým očekáváním sami připravujeme o prospěch krásného vzájemného vztahu.*“

Tvrdá (2020) uvádí, že u terapeutického psa by měl být kladen důraz především na jeho přirozenou techniku chování. Pes si nemá na povel pána sednout ke klientovi a nechat se hladit, proces by měl být dobrovolný a iniciovaný psem. Toho je však docíleno díky vzájemné souhře canisterapeuta a jeho psa, oba by měli vědět, co a proč v zařízení dělají.

„Princip canisterapie spočívá v tom, že výkon terapie provádí canisterapeut a psa využije jako pomocníka. Pes zde opět využívá schopnosti učit se vzhledem (observací) a pouze napodobuje svého pána (canisterapeuta) v jeho snaze mít interakci s klientem, komunikovat s ním, vcítit se do klienta. (...) Efekt canisterapie – klient cítí a vnímá interakci se psem, ze které pozitivně těží...“ (Tvrdá, 2020, s. 76)

1.3.1 Stafordšírský bulteriér

O toto plemeno se autorka aktivně zajímá a pohybuje se mezi majiteli více než šest let. Aktivně se zúčastňuje závodů a jiných společenských setkání, a zažila tedy kontakt s mnoha různými psy a jejich individuálními povahami.

Je důležité zmínit, že stafordšírský bulteriér je jediné plemeno, které má ve svém standardu uvedeno „*absolutně spolehlivý*“, což je míněno ve vztahu k lidem. Jeho výjimečná povaha je výsledkem mnohaleté eliminace agresivních jedinců vůči lidem.

„Mnoho generací žili tito psi v těsném kontaktu s dělnickými rodinami v malých domcích, proto museli být snášenliví ke všem členům početné rodiny za všech okolností. Pes, který byl třeba jen trochu nespolehlivý vůči lidem, v žádném případě nedostal druhou šanci.“ (Říha, 2013, s. 35)

Často se však lze setkat s výrazem „bojové plemeno“ či strachem z podobných plemen. To je do jisté míry dopadem mediální masáže, kdy jsou mylně označováni všichni psi určitého vzhledu za příslušné k „bojovému plemeni“, přičemž se ve valné většině negativních případů jedná o křížence. Mnoho lidí přitom vůbec netuší, že toto plemeno naopak bylo v zápasech používáno výlučně proti jiným zvířatům, nikdy proti lidem. Plemenem je samozřejmě myšlen pes s průkazem původu, kterým se dá doložit jeho příslušnost. Jak již bylo zmíněno, ve vztahu k lidem se pak jedná o naprosto spolehlivé zvíře.

„Cílem canisterapie je jednoznačně zlepšit náladu a psychický stav klientů, ať již nemocných lidí v léčebných zařízeních či hospicích nebo třeba starších lidí v seniorských domech. Plemeno SBT se svou bezbřehou láskou k lidem je velmi vhodným kandidátem právě pro takovou činnost.“ (Hedges, Mudrová, Zuranová, Žďárský, 2022, s. 168)

Co se stavby těla týče, i zde se jeví stafbul jako vhodný uchazeč pro výkon canisterapie. Je středního vzrůstu a silné kostry, takže se dá dobře „poplácat“ a zároveň není přecitlivělý na trošku „hrubší“ zatahání – a to i z autorčiny vlastní zkušenosti. Je „skladný“, takže se bez problému vejde na lůžko pro případ polohování.

Povahově je dosti aktivní a temperamentní, ale přizpůsobí se jakémukoliv programu. Dokáže v klidu posedět i vesele se proběhnout. Autorka sama byla na své canisterapii svědkem toho, že se její jindy temperamentní a akční pes přizpůbil pomalému tempu procházek s klienty a klidným krokem jim šel u nohy a trpělivě čekal, když si museli odpočinout. Navíc je pro plemeno skutečně typické, že samovolně vyhledává přítomnost lidí a fyzický kontakt s nimi jakéhokoliv druhu. Snad každý majitel malého stafbula by potvrdil, jak náročné je jim občas vysvětlit, že se bohužel nemohou přátelit s každým člověkem, který se jim zalíbí. Jedná se skutečně o mimořádně veselé a pozitivní psy a svou pozitivní náladu dokáží velmi dobře přenášet na ostatní.

„(...) Správně socializovaný a vychovaný stafbulík je ze své podstaty psychicky velmi odolný, klidný, vyrovnaný a neskutečně přítulný. Hlazení a mazlení si vyloženě užívá. A i tento mnohdy neohrabaný pes se dokáže chovat k malým či postiženým dětem velmi citlivě. Má vrozenou důvěru a lásku k lidem. Bez zábran položí cizímu člověku hlavu do klína a očekává hlazení a zájem.“ (Říha, 2013, s. 76)

Z historie SBT by bylo ještě vhodné zmínit, že má jako jedno z mála plemen svůj vlastní znak. Jedná se o uzel, známý jako *Stafford knot*. Vychází především z hrabství Stafford, které bylo dříve důležitou průmyslovou oblastí tzv. *Black Country*. Nacházely se v ní mimo jiné i uhelné doly, kde pracovali v nepříteliš bezpečných štolách dělníci. Kromě nedostatku kyslíku byl ohrožením i všudypřítomný metan, kvůli kterému hrozil velmi často zával. Dělníci se kvůli tomu jistili provazem, přivázaným k opasku právě tímto uzlem. Představoval jistotu, důvěru a bezpečí. A právě tento uzel reprezentuje vztah stafbula k lidem (Říha, 2013).

1.3.2 Welfare canisterapeutického psa

Tato kapitola je obzvláště důležitá. Jelikož je klientem canisterapie člověk, mnohdy je kladen důraz především na lidský „wellbeing“. Jenže pes je tu přece také velmi důležitou složkou.

Již bylo zmíněno, že Galajdová (2011) upozorňuje na nutnost oboustranné positivity kontaktu. Psovi musí být canisterapie příjemná, což canisterapeut zajišťuje dostatečnými znalostmi o psí etologii.

Jako velmi důležité je také zmínit tzv. konejšivé signály, které jsou pro psa prostředkem komunikace něčeho nepříjemného. Z autorčina pohledu je nutností, aby se každý budoucí canisterapeut s tímto pojmem seznámil, neboť mu to pomůže pochopit svého psa, a jen díky tomu může být canisterapie praktikována „správně“.

Rugaas (2012) považuje konejšivé signály psů za jejich schopnost sociálního soužití. Jde v podstatě o univerzální psí řeč, kterou se psi dorozumívají mezi sebou, ale i se svým okolím. Mezi konejšivé signály patří: pootočení hlavy, poulení očního bělma, olizování, pootočení celého těla, zamrznutí/nehybnost, zívání, pomalé pohyby, očichávání země aj.

Rugaas (2012) zároveň poukazuje na důležitost pochopení psa v rámci celkového společného vztahu. *„Dosud se jednalo spíše o souhru v rámci jednostranné komunikace – my něco požadujeme a pes to musí vykonat. Dnes ovšem lidem, kteří si přejí mít ke svému psu plnohodnotný vztah a zažít opravdovou souhru, taková jednostrannost nestačí. Porozumět psí řeči samo o sobě možná není všechno, ale v každém případě je to krok správným směrem.“* (Rugaas, 2012)

Stejně jako Tvrdá (2020) i Rugaas (2012) varuje před tzv. „němým psem“. Jedná se o psa, který přestal komunikovat buď z důvodu setrvalé ignorace jeho konejšení, nebo přímého trestání. Tvrdá (2020) toto vysloveně považuje za psychické týrání psa. Pes se projevuje apaticky, nereaguje na podněty a laikem může být označen za „výborného terapeuta“. V takovém případě se může pes stát tzv. časovanou bombou, a buď postupem času vyhoří, nebo se začne aktivně bránit. Oboje je v canisterapii silně nežádoucí.

„Marc Beckoff, emeritní profesor Univerzity v Coloradu, upozorňuje na „antropomorfskou dvojsmyslnost“ – tendenci lidí přisuzovat zvířatům snadno pozitivní emoce, ale upírat jim právo na emoce negativní (2008), a právě tomu se musíme vyhnout ať už jako výzkumníci, canisterapeuti, nebo vlastníci psa pomocníka.“ (Galajdová, 2011, s. 151)

1.4 Canisterapeutická zkouška

Tato kapitola volně navazuje na výběr vhodného psa, jelikož lze považovat volbu, výchovu a přípravu psa na canisterapii za prolínající se témata.

„Smyslem této zkoušky je zejm. prověření vrozených povahových vlastností psa, pevnosti jeho nervů, ukázněnosti a ovladatelnosti psa i prověření psovoda pro praktický výkon canisterapie. Pes, který úspěšně absolvuje tuto zkoušku, tak prokáže, že má vlohy být nápomocen při terapii, rehabilitaci, výukových programech či rozvíjení jemné i hrubé motoriky. Pes musí být velice přátelský, mít potěšení z kontaktu s lidmi, vyrovnaný, důvěřivý, ovladatelný, trpělivý. Nepřípustný je i sebemenší náznak agresivity, nervozity, bázlivosti či nedůvěřivosti psa. Jakýkoliv náznak agresivity psa je důvodem k okamžitému odvolání psa od zkoušky. Účelem zkoušky je navodit co nejrealnější podmínky.“ (Zkušební řád pro canisterapeutickou zkoušku, Centrum výcviku pro postižené o. s. – Helpes)

Canisterapeutickou zkoušku může složit jakýkoliv pes s jakýmkoliv pánem, jediným omezením je věk, který určuje spodní hranici jako 18 měsíců pro psa a plnoletost pro člověka. Mezi další podmínky účasti poté patří mikročip (na základě novely veterinárního zákona č. 302/2017 Sb.) a očkování (proti vzteklině, parvoviróze, infekčnímu zánětu jater atd.), které majitel prokáže v očkovacím průkazu psa. Člověk, který zkoušku se psem složí, se zároveň stává jedinou oprávněnou osobou, která by měla canisterapii s tímto konkrétním psem praktikovat.

Jak již bylo zmíněno, vzhledem k tomu, že canisterapie nemá v České republice žádné ukotvení v legislativě, existuje více spolků, které mohou pořádat canisterapeutické zkoušky. Každý spolek si připravuje svůj vlastní zkušební řád. Zdárné složení zkoušky znamená obdržení certifikátu, který je vždy časově omezen (1 rok, 3 roky atd.). Pes nikdy nezískává certifikát na celý život a po skončení platnosti je nutné zkoušky absolvovat znovu.

Zkouška má zpravidla dvě části, první soustředěnou zejména na základy poslušnosti a druhou, která prověřuje chování psa při speciálních cvicích, jež simulují situace, se kterými se pes i majitel mohou setkat v praxi.

Zároveň existují tzv. přípravné kurzy canisterapie, které pořádá mnoho spolků, které fungují jako skvělé představení činnosti pro zájemce o canisterapii. Majitel i pes se zde seznámí s teorií i praxí a odborně vzdělaný člověk může zhodnotit jejich vhodnost pro výkon canisterapie. Využití kurzu lze jen doporučit.

„Pro canisterapeutické psy je důležité, aby v jakékoliv situaci budili důvěru klientů i personálu. Musí být ovladatelní, přátelští, dobře socializovaní, zvyklí na hluk, různé typy prostředí a množství lidí kolem. Důvěru musí ovšem budit i psovod (celkový dojem: chování, vzhled, zacházení se psem), neboť tvoří se psem tým. Psovod musí vykazovat komunikační schopnosti a dobrý vztah nejen k psovi, ale i k lidem.“ (Zkušební řád canisterapeutické zkoušky, 2023, Animal Therapy)

Podle zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, se nesmí zkoušek účastnit psi s kupírovanýma ušima.

Zkušební řád canisterapeutické zkoušky od spolku Animal Therapy je pro zlepšení představy o konkrétních cvicích přiložen v příloze 4.

2. Senioři jako klienti canisterapie

Senioři jsou stále početnější součástí naší populace. Klesající porodnost a prodlužující se naděje na dožití je demografickým trendem, který by měl společnosti připomínat důležitost této věkové skupiny.

„V České republice jsou tyto změny patrné zejména po roce 1990, kdy došlo v důsledku změny životního stylu k poklesu úhrnné míry plodnosti až na hranici 1,13 dítěte na jednu ženu, tj. výrazně pod úroveň přirozené reprodukce populace. Zároveň mezi roky 1990–2010 vzrostla díky zlepšení zdravotního stavu obyvatelstva střední délka života při narození u mužů téměř o 7 let a u žen o 5 let (ČSÚ, 2012).“ (Kalvach, Čevela, Čeledová, 2014, s. 23)

A se stářím bohužel přichází samota a možná deprese. Ačkoliv se člověk s pocity osamění setkává po celý svůj život, období, kdy se samota stává trvalým prožitkem, je právě senium. Nejčastějším důvodem bývá úmrtí životního partnera, což představuje náročnou situaci, se kterou je těžké se vyrovnat. A právě tento subjektivní pocit může u osob v seniorském věku negativně zapůsobit na jejich život. *„Stáří přináší řadu změn tělesných, psychických i sociálních včetně zásadních událostí, jakými jsou penzionování, osamostatnění dětí, ovdovění, pokles životní úrovně a společenské prestiže, pokles výkonnosti, nástup zdravotních problémů, případně ohrožení soběstačnosti.“ (Čeledová, Kalvach, Čevela, 2016, s. 107–108)*

Podle Galajdové (2011): *„...pes odstraňuje pocity osamění...“*. Z toho je patrné jeho snižování negativního prožívání samoty u seniorů. Autorka sama byla v domově seniorů několikrát na praxi a musí s doktorkou Galajdovou jediné souhlasit v tom, že zařízení vypadá úplně jinak v návštěvních hodinách a mimo ně. Se psem se uvolní atmosféra, rozproudí se konverzace, klienti vzpomínají na své domácí mazlíčky a více se sbližují mezi sebou i s canisterapeutem. *„Za zmínku určitě stojí nedávný výzkumný poznatek, že pes dokáže citově tak zapůsobit např. na lidi s Alzheimerovou chorobou, že vyvolá dávno zasuté emocionální vzpomínky a fakticky, nejen pocitově, zlepšuje stav nemocného. Jejich rozpoznávací schopnost významně stoupá. Pes tedy funguje při tzv. vzpomínkové terapii.“ (Galajdová, 2011, s. 31)*

Dle Velemínského a kol. (2007) přítomnost psa zároveň motivuje a snižuje pocity samoty.

Dvořáčková (2013, s. 86–87) popisuje canisterapii jako pomocnou psychoterapeutickou metodu, kterou lze při práci se seniory uplatnit na problémy:

- navazování kontaktu s obtížně komunikujícími seniory, emocionálně poškozenými a depresivními seniory, se seniory se změněným smyslovým vnímáním, s psychiatrickými diagnózami,
- v rehabilitační praxi,
- v socioterapii,
- při výskytu apatie,
- u dlouhodobě nemocných,
- jako součást komplexní terapie v geriatрии.

Galajdová (2011, s. 31) poukazuje na důležitost tělesného kontaktu. *„Být pohlazen a moci pohladit... To druhé je snad ještě důležitější – moci pohladit, moci milovat, moci se těšit... těšit se bez vidiny soucitu, omluv, dohadování, vyřizování rodinných záležitostí a případných výčitek. A tak se staří lidé těší na svého pejska – až zase přijde a bude rád, že je opět vidí, a ta příjemná slečna či mládenec bude s ním, to je prostě úžasné oživení...“* (Galajdová, 2011, s. 31)

Mezi hlavní oblasti pozitivních účinků psa a celkově zvířete na seniory patří podle Holczerové a Dvořáčkové (2013, s. 87):

- efekt zvířete jako společníka pro seniory, kteří přišli o přátele a rodinné příslušníky, zejména nemají-li děti, nechtějí být zapojováni do společenských aktivit,
- zvíře jako smysl života zejména pro ty, u kterých se celý život odvíjel od role profesionální, manažerské nebo rodičovské a kteří tuto roli časem ztratili (zvíře nemění svůj postoj k člověku jen pro ztrátu některé společenské role),
- snižování stresu – „narázníkový efekt“ zvířete-společníka a citová podpora se stávají zvláště významnými při klíčových životních ztrátách, jako je např. smrt partnera, které mohou mít vliv i na zdravotní stav seniora.

2.1 Gerontologie – problematika stáří

Gerontologie se zabývá procesem stárnutí a stáří. Ten je zcela individuální a většinou probíhá nerovnoměrně a přerušovaně. *„Jde o multioborovou a interdisciplinární problematiku, která se nepěstuje jako samostatná disciplína.“* (Čeledová, Kalvach, Čevela, 2016, s. 16). Pojem se skládá ze dvou slov: gerón (starořecky stařec) a logos (řecky nauka).

Gerontologii je možné rozdělit do tří směrů:

- a) Sociální gerontologie – zabývá se průběhem stárnutí, stářím člověka a jeho vztahy se společností. Tento směr zjišťuje sociální potřeby seniorů a jeho podstatou je udržení soběstačnosti starých lidí. „*Za zakladatelské dílo sociální gerontologie se považuje monografie G. Halla Senescence z roku 1992 (USA).*“ (Čeledová, Kalvach, Čevela, 2016, s. 17)
- b) Klinická gerontologie = geriatrie – medicína stáří, specializující se na zdravotní péči o nemocné vyššího věku. Zároveň se zajímá o přístup zdravotnických zařízení a personálu k seniorům celkově.
- c) Experimentální gerontologie – tento směr se zabývá procesem stárnutí samotným. Napomáhá k přijmu preventivních opatření a díky tomu ovlivňuje délku života.

Problematika stáří úzce souvisí s přizpůsobením se počínajícím involučním změnám. To vše je umocněné neustále veřejně vštěpovaným přesvědčením, že radost, štěstí a příliv příležitostí je spojen s mládím a krásou. Pro stárnoucího člověka je tím pádem ještě náročnější navyknout si na změny v osobním životě, a to především v rámci udržení produktivity.

Stárnutí je spojené se snižováním efektivity a fungování organismu a se zhoršenou adaptací na životní podmínky. Zvyšuje se náchylnost k nemocem, kterou může negativně ovlivňovat i psychický a sociální diskomfort.

Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, stáří je velmi náchylným životním obdobím k výskytu deprese. Fakt je o to více umocněn sníženou šancí na diagnostiku a vhodnou terapii. Přitom zhoršení emočního stavu může mít za následek zhoršení průběhu onemocnění a běžných životních funkcí celkově. Stále zůstává v povědomí společnosti představa, že stáří je něco nechtěného nebo něco strašidelného a z toho důvodu že je adaptace na involuční změny značně ztížena. Dobrá psychická pohoda je proto zcela klíčová pro kvalitní stárnutí (Jurášková, 2014, s. 43).

Holmerová, Jurašková, Müllerová, Vidovićová, Habrcetlová, Matoulek, Suchá, Šimůnková (2014, s. 19) považují za hlavní úkoly stárnoucího člověka:

- adaptaci na pokles tělesných sil,
- vyrovnání se s odchodem do důchodu,
- příjem nové společenské role,
- návyky správné životosprávy.

„Erikson (1999) ve své teorii psychosociálního vývoje uvádí jako hlavní úkol stáří dosáhnout integrity v pojetí vlastního života, tedy přijetí svého života jako celku, který má svůj smysl, přijetí svého stáří, životních proher i zklamání, nesplněných přání.“ (Ptáčková, Ptáček a kolektiv, 2021, s. 13)

2.2 Aktivní stárnutí a jeho důležitost

Pojem aktivní stárnutí neboli aktivní zdraví zavedla Světová zdravotnická organizace (WHO) koncem 90. let 20. století. Vychází ze zásad OSN pro seniory a označuje úsilí jedince či skupiny přispívat ke svému zdraví a udržovat své zdraví.

„Souborně takto chápeme vhodné psychické i fyzické činnosti přispívající ke zlepšení kvality života. Aktivní přístup zde představuje začlenění a účast na sociálních, ekonomických, duchovních, fyzických i občanských aktivitách jako komplexu, nikoli jen jako seberealizaci v některé oblasti například pracovní či kulturní. Slovo zdraví v širším pojetí znamená pohodu, optimum psychické, fyzické i sociální.“ (Matoulek, 2014, s. 137)

Dvořáčková (2013) popisuje aktivní stárnutí jako snahu jedince zajistit si dobrou kvalitu života. Kvalitou života však není myšlen pouze individuální životní standard, ale zejména prostředí a potřeby lidí. Jde tedy o působení sociálních, zdravotních, ekonomických i environmentálních podmínek. „Kvalita života se považuje za pozitivní ukazatel celkového stavu jedince, který umožňuje hodnotit komplexně zaměřené zdravotní a psychosociální intervence.“ (Dvořáčková, 2014, s. 23)

Pacovský (1990) zmiňuje důležitost individuální osobnosti jedince, která hraje v zájmu o aktivní stárnutí významnou roli. Schopnost přizpůsobit se má totiž každý člověk jinak vysokou. Zároveň poukazuje na to, že úspěšné adaptace je možné dosáhnout jen tehdy, budou-li starému člověku nabídnuty program a perspektiva. „Vytváření „perspektivní zóny“ pro starého člověka je jedním z důležitých úkolů společnosti a sebevýchovnou nutností.“ (Pacovský, 1990, s. 41) Možnost canisterapie je v tomto případě skvělou volbou, narušuje každodenní stereotyp a přináší do života seniorů požadovanou zvláštnost.

2.2.1 Ageismus

Ageismus je věková diskriminace, jež je založena na přesvědčení o nerovnosti jednotlivých fází lidského věku. Projevuje se prostřednictvím stereotypizace a diskriminace osob či skupin na základě jejich fyziologického věku nebo na jejich příslušnosti k určité věkové generaci.

„K závažným deformacím, nebezpečným sociálním konstrukcím a projevu ageizmu jako nepřijatelné stereotypizace patří vytváření tzv. věkové identity. (...) Podstatou je neoprávněné přiřazování často nepravdivých skupinových vlastností každému členu dané skupiny...“ (Kalvach, Čevela, Čeledová, 2014, s. 16).

Ageismus se projevuje ve všech oblastech společnosti. Může probíhat jak na osobní, tak i na institucionální úrovni, a to především na trhu práce. V České republice je ze zákona věková diskriminace zakázána díky rovnému právu na zaměstnání. I přes to však bývají starší lidé stereotypně považováni za méně výkonné s horší adaptabilitou.

„Diskriminace starších osob je závažné celospolečenské téma, které je v posledních letech významně sledováno Evropskou unií. Důsledky diskriminačního chování mají povahu společenskou, občanskoprávní i trestněprávní. (...) Ke zvýšení rizika sociálního vyloučení přispívá skutečnost, že značná část seniorů (téměř pětina) postrádá smysluplnou náplň svého života v tomto věku, a tím má mj. i nedostatečnou motivaci k provozování řady aktivit včetně těch nejméně náročných.“ (Dvořáčková, 2014, s. 27–28) Na to je třeba navázat důležitostí potřeby lidské bytosti se o někoho starat. Zvíře seniorům dává pocit, že je někdo rád vidí, že jsou potřební. Návštěva canisterapeutického psa se tak může stát vítanou aktivitou, která pomáhá v boji proti apatii a nezájmu.

2.2.2 Standardy kvality sociálních služeb

Standardy kvality sociálních služeb jsou právním předpisem a znění konkrétních kritérií je obsahem přílohy č. 2 vyhlášky MPSV č. 505/2006 Sb., tedy prováděcího předpisu k zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění. Všem osobám, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci, tento zákon garantuje pomoc či podporu.

V zákoně je příkládána velká důležitost dodržování lidských práv osob a zachování důstojnosti, jež jsou považovány za základní zásady poskytování sociální služby. Zároveň zákon vymezuje individuální rozměr poskytovaných služeb, protože je nutné, aby poskytovatel vycházel z potřeb konkrétní osoby, a nikoliv z potřeb skupiny.

Státní politika v České republice podporuje zvyšování kvality poskytovaných sociálních služeb. Komplexní přístup k této problematice zahrnuje podporu transformace sociálních služeb a podporu vnitřního vybavení a personálních změn souvisejících se zkvalitněním péče o jednotlivé klienty. Dále je v ČR podporováno vzdělávání pracovníků sociálních služeb a zavádění národních standardů kvality sociálních služeb prostřednictvím inspekce kvality.

Dvořáčková (2013) spojuje definice kvality sociálních služeb s těmito oblastmi:

- spokojenost uživatele,
- reakce na potřeby uživatele,
- vysoká odborná úroveň péče,
- cenová přiměřenost,
- bezpečné a odpovídající prostředí,
- návaznost a dostupnost péče.

„Cílem standardů je zvýšit kvalitu poskytovaných služeb, zajistit ochranu práv a svobod uživatelů sociálních služeb, podporovat rovný přístup a plnohodnotný život uživatelů sociálních služeb, podporovat přirozené zdroje uživatelů, jejich nezávislost a autonomii a podporovat setrvání člověka nacházejícího se v nepříznivé sociální situaci v jeho přirozeném prostředí.“ (Dvořáčková, 2013, s. 12)

2.3 Komunikace se seniory

Komunikaci lze obecně definovat jako proces přenášení informací, myšlenek, emocí nebo pocitů mezi jednotlivci či skupinami prostřednictvím verbálního i neverbálního dorozumívání. Jedná se o základní lidský nástroj pro sdílení, který umožňuje vytvářet vztahy, řešit konflikty, spolupracovat a vyjadřovat své potřeby a pocity. Komunikace je tedy základem mezilidských vztahů a fungování společnosti. Je důležitá nejen pro sdílení informací, ale také pro vzájemné porozumění, respekt a efektivní interakce mezi lidmi.

„Dobré komunikační dovednosti a s nimi spojená schopnost účinné sociální interakce vedoucí k posílení a motivování dalších jedinců k podpoře a péči o zdraví by měly být klíčovou kompetencí profesionálních i laických pečovatелů v multidisciplinárním kontextu ošetrovatelské péče.“ (Pokorná, 2010, s. 34)

Verbální komunikace

Ve verbální komunikaci jde o slovní výměnu a předávání informací ústním projevem. Kritéria úspěšné verbální komunikace shrnul Venglářová a Mahrová (2006) do následujících bodů:

- Jednoduchost.
- Stručnost.
- Zřetelnost.
- Vhodné načasování.
- Adaptibilita.

Malíková (2011) zároveň uvádí důležitost používání verbálních komunikačních dovedností podporujících projev, jako jsou rezonance (zpětná vazba), reflexe (odezva), sumarizace, povzbuzování, empatie a mlčení, které považuje za důležitého a nedoceněného komunikačního prostředníka. Mahrová a Venglářová (2006) ještě doplňují tyto dovednosti o úctu, důvěryhodnost, ochotu dávat, ochotu odložit masku, připravenost ke změnám a revizi postojů, citlivé odkrývání překážek v rozhovoru a přátelskou atmosféru.

„Dodržení všech výše uvedených doporučení odpovídá nedirektivnímu rozhovoru. Jeho využití je pro práci pracovníků v pobytových sociálních zařízeních s klienty velmi přínosné. Je to technika vycházející ze zásad na klienta orientované psychoterapie.“
(Malíková, 2011, s. 226)

Neverbální komunikace

Neverbální komunikace je chápána jako řeč lidského těla, tedy bez ústního projevu. Neverbální projev bývá více pravdivý než verbální, a to z důvodu, že řadu neverbálních projevů si člověk neuvědomuje a nemá tedy možnost je vědomě ovlivnit.

Podle Pokorné (2006) tvoří komunikaci následující složky:

- Vizika (řeč očí).
- Mimika (projev obličeje).

PRAKTICKÁ ČÁST

Součástí bakalářské práce je kvalitativní výzkum, který navazuje na část teoretickou, kde bylo pojednáno o canisterapii obecně, o její historii a metodice, o jejích formách, předpokladech a přípravě psa a o samotné canisterapeutické zkoušce. Dále se teoretická část soustředila na praktikování canisterapie u seniorů jako cílové skupiny a na přínosy canisterapie u stárnoucích klientů v sociálním zařízení.

Praktická část bude zaměřena na proces a výsledky výzkumu, jehož hlavním cílem bude zachytit vliv canisterapeutického procesu na život seniorů a analýza zjištěných dat.

3. Cíle a výzkumné otázky

Hlavním cílem praktické části bakalářské práce je prozkoumání vlivu canisterapie na vybrané klienty sociálního pobytového zařízení pro seniory. Pozornost je zaměřena hlavně na emoce, komunikaci (verbální i neverbální), chování a jemnou a hrubou motoriku.

Pro naplnění cíle výzkumu bakalářské práce byla použita kvalitativní metoda. V rámci vybraného kvalitativního výzkumu byly použity polostrukturované rozhovory, pozorování a konstrukce vlastního dotazníku pro canisterapeutický tým a personál sociálního zařízení. K dosažení cíle byly stanoveny tyto otázky:

- Jak senioři vnímají canisterapii?
- Ovlivňuje průběh canisterapie vztah ke konkrétnímu plemeni?
- Dochází během canisterapie ke zlepšení nálady klienta?
- Motivuje přítomnost psa klienta k vyšší aktivitě?
- Jaké jsou potřeby seniorů při praktikování canisterapie?

Výzkumné otázky sloužily jako okruhy pro strukturu polostrukturovaného rozhovoru.

4. Metodologie výzkumu

„Zákonem č. 130/2001 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje je výzkum definován jako systematická tvůrčí práce rozšiřující poznání, včetně poznání člověka, kultury nebo společnosti, metodami umožňujícími potvrzení, doplnění či vyvrácení získaných poznatků. Výzkum produkuje velké množství teorií, zákonů, popisů chování.“ (Hlad’o, 2011, s. 10)

Pro naplnění cíle výzkumu této bakalářské práce je zvolena metoda kvalitativního výzkumu, a to z důvodu širšího prozkoumání vlivu canisterapie na klienty seniorského věku v sociálním zařízení. Součástí výzkumu bylo pozorování, kterého se zúčastnil i personál sociálního zařízení za účelem snížení rizika subjektivního pohledu.

Hlad’o (2011) považuje kvalitativní výzkum za vhodný zejména kvůli hloubce, do které u zkoumaných jevů proniká. Zaměřuje se na aktéry a na jejich vnímání a hodnocení zkoumaných jevů. Kvalitativní výzkum nezobecňuje poznatky a má poměrně nízkou míru objektivity. Podle Hendla (2005) je hlavním nástrojem v kvalitativním výzkumu výzkumník, který si vybere téma a stanoví základní výzkumné otázky.

„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“ (Hendl, 2005, s. 50)

4.1 Použité metody

Polostrukturovaný rozhovor

Jako základní technika výzkumu byl zvolen polostrukturovaný rozhovor, přičemž výzkumník byl zároveň v roli přímého provozovatele canisterapie. Podle Hendla (2005) je výzkumník v kvalitativním výzkumu „*hlavním instrumentem*“. Cílem této metody bylo co nejlépe proniknout do vnímání canisterapie z pohledu seniorů jako klientů sociálního zařízení.

Polostrukturované rozhovory mají závazně dané schéma, které obsahuje okruhy otázek. Dodržováním těchto okruhů otázek může výzkumník zajistit strukturu a držet se zásadních témat. Pro širší pochopení tématu a jeho prohloubení lze klást doplňující otázky. Dle Hendla (2005) by měl výzkumník v rámci přípravy rozhovoru předem promyslet doplňující otázky.

Rozhovor byl zahajován sociodemografickými otázkami, které Hendl (2005) označuje za rutinní typ otázek, díky kterým lze identifikovat základní údaje respondentů. V průběhu vedení rozhovorů byly pokládány zejména otevřené otázky, aby respondenti mohli odpovídat co nejvolněji.

Schéma polostrukturovaných rozhovorů (okruhy a otázky) byly vytvořeny na základě tématu výzkumného cíle a studia odborné literatury. Příprava rozhovorů byla konzultována s vedoucí práce. Vzor polostrukturovaného rozhovoru se nachází v přílohách bakalářské práce pod číslem 2. Rozhovory byly vedeny s osmi seniory žijícími v sociálním zařízení (domově pro seniory).

Pozorování

Z hlediska zvoleného cíle výzkumu byla zvolena i technika zúčastněného pozorování. Hendl (2016, s. 197) tvrdí: „*Zúčastněným pozorováním je možné popsát, co se děje, kdo nebo co se účastní dění, kdy a kde se věci dějí, jak se objevují a proč.*“

Autorka práce byla v zařízení ještě před výzkumem na povinné praxi a měla tak možnost zařízení hlouběji poznat, a to včetně personálu a jeho klientů. Podle Švaříčka (2007, s. 147) je takové jednání klíčové pro správnost pozorování: „*Výzkumník by si měl zjistit co nejvíce dostupných informací o zkoumaném prostředí a mezi klasické sociologické rady také patří navštívit terén dříve, než začne sběr dat.*“

Pro vyšší objektivitu práce a zároveň naplnění profesionality canisterapie byly vždy při výzkumu zúčastněni zástupci sociálního zařízení. Ti většinou do procesu canisterapie nezasahovali.

Byly pozorovány i reakce personálu, prostředí klienta, jaké činnosti vykonává a preferuje a zároveň i atmosféra v sociálním zařízení.

Následně canisterapeutka prováděla vyhodnocení pozorování, obsahový rozbor programů, vyhodnocení hlavních témat a vztahu ke psu.

Canisterapeutka postupovala dle doporučení odborné literatury a vždy se řídila tím, že canisterapie musí být radostná a příjemná jak klientům, tak i psovi. Podle typu individuálních potřeb, schopností a také zájmu byly vyhotoveny individuální či skupinové programy s konkrétními aktivitami se psem. Důležitá byla vzájemná spolupráce mezi všemi účastníky canisterapeutického procesu a důraz byl kladen především na vzájemnou připravenost a harmonizaci návštěv.

Pes fungoval jako koterapeut, jako prostředek k navazování vztahů s klienty a zároveň k samotnému výkonu canisterapie. Ke klientům se choval přátelsky a radostně, což projevoval bouřlivým vrtěním ocasu a radostným olizováním rukou. Dokázal se

přizpůsobit tempu seniorů bez jediného problému a zároveň je dokázal bavit při házecích aktivitách svojí temperamentní povahou. Ke klientům si díky své přirozeně pozitivní energii velmi rychle našel cestu a pomáhal vytvářet emočně příjemnou atmosféru.

Dotazník vlastní konstrukce

Vzhledem k nevýhodě, kterou představovalo působení autorky bakalářské práce jako pozorovatele a zároveň provozovatele canisterapie, vytvořila autorka vlastní dotazník určený pro zaměstnance sociálního zařízení, který doplňuje získaná data dvěma již zmíněnými technikami.

Tato metoda byla zvolena především kvůli menší časové náročnosti a možnosti získat více údajů od většího počtu osob současně (Švingalová, 2005, s. 35).

Typy otázek byly uzavřené a volba odpovědí byla realizována formou kroužkování uvedených množností.

Respondentkami dotazníku byly celkem 4 pracovnice, a to 2 sociální pracovnice a 2 aktivizační pracovnice sociálního zařízení.

Dotazník byl zástupcům zařízení poskytnut po ukončení canisterapeutických návštěv v počtu celkem 15 uskutečněných návštěv, a to v měsíci dubnu 2024. Vyplnění dotazníku respondentkami probíhalo bez problémů.

4.2 Etické aspekty

Podle Hendla (2005) je etika nezbytnou součástí jakéhokoliv výzkumu. Mezi nezbytné podmínky pro zahájení výzkumu patří možnost odmítnutí účasti ve výzkumu, nutnost poskytnout respondentům všechny potřebné informace o průzkumu a jejich účasti v něm, nutnost získat podepsaný informovaný souhlas a nutnost zajistit anonymitu respondentů.

V rámci výzkumného šetření bylo nezbytné dodržet všechny etické zásady související s prováděním výzkumu. V domovech pro seniory byli zaměstnanci i účastníci informováni o cílech výzkumu. Každý účastník průzkumu byl ústně informován o cílech a záměrech výzkumu, o tom, že účast ve výzkumu je dobrovolná a že bude chráněna jeho anonymita. Byly pořízeny dvě kopie informovaného souhlasu: jedna byla uložena v sociálním zařízení a druhá u autorky práce. Informovaný souhlas je uveden v příloze č. 1.

Pro zajištění anonymity jsou všichni respondenti ve výzkumu označeni jako Respondent nebo Respondentka, aby nebylo možné zjistit jejich reálnou identitu. Z důvodu

zachování anonymity respondentů nejsou rozhovory součástí přílohy. Pro zachování anonymity domova pro seniory není zařízení jmenováno.

Na výsledky výzkumu se respondenti budou moci podívat v rámci zveřejnění bakalářské práce.

4.3 Tvorba a analýza dat

Příprava výzkumu začala začátkem roku 2023. Za cílovou skupinu byly zvoleny osoby ve věku od 65 let výše žijící v sociálním zařízení pro seniory.

V období dubna až června se autorka práce zúčastnila se svým psem přípravného kurzu canisterapie pořádaného spolkem Animal Therapy. V kurzu se procházelo praktickou i teoretickou částí, přípravou na zkoušky a ověřováním lidských i psích kompetencí, důležitých pro výkon canisterapie. Následně v červnu 2023 složila autorka práce canisterapeutickou zkoušku a získala certifikát canisterapeutického týmu.

Po úspěšném složení zkoušek autorka práce kontaktovala sociální zařízení a seznámila zaměstnance s cílem a průběhem bakalářské práce. Na základě toho společně autorka se sociálními pracovníci v daném zařízení zvolila vhodné respondenty. Výběr vzorku byl zvolen účelově. Dle Hendla (2016) se jedná o výběrový proces, při kterém se nepoužívají žádné další specializované metody a potenciální respondenti jsou vybíráni podle toho, zda jsou pro výzkum vhodní. Důležitý je zájem respondentů o účast ve výzkumu. Pokud je použit účelový výběr, měly by být předem stanoveny kategorie, kritéria a podmínky výběru respondentů.

Pro účely bakalářské práce byla stanovena tato kritéria:

- Jedná se o respondenta, který využívá pobytové sociální služby.
- Jedná se o respondenta, který patří do životního období stáří.
- Jedná se o respondenta, který má pozitivní nebo neutrální vztah ke psům.
- Jedná se o respondenta, který zvládá komunikovat.

Před zahájením výzkumu zařízení obdrželo certifikát o složení canisterapeutické zkoušky a očkovací průkaz psa (který zajišťuje jeho zdravotní bezúhonnost). Následně se sociální pracovníci zařízení seznámily s účelem práce, etickými aspekty, formou zpracování získaných dat, s okruhy polostrukturovaných rozhovorů a dotazníkem směřovaným na personál. Zaměstnanci zařízení zároveň autorku práce seznámili s pravidly zařízení ohledně přítomnosti psa (šlo především o hygienická opatření). Sociální i aktivizační pracovníci zastupující zařízení byly vždy velmi ochotné a vstřícné, samy iniciovaly výběr seniorů a našly vhodné respondenty, kteří byli ochotni se na výzkumu

podílet. Termíny canisterapie byly domlouvány telefonicky se sociální pracovníci. Popsaný proces získávání respondentů trval od července 2023 do listopadu 2023. S respondenty pak byla setkání realizována od února 2024 do dubna 2024. Autorka respondenty navštívila v jejich přirozeném prostředí. Vybraní respondenti obdrželi informovaný souhlas, který obsahoval informace o účelu bakalářské práce a o účelu a způsobu zpracování rozhovorů. Tento souhlas byl připraven podle předlohy Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Před podpisem byli respondenti informováni o účelu, podmínkách a svých právech ve výzkumu. Byli rovněž informováni o tom, že rozhovory budou nahrávány a jak budou nahrávky zpracovány. Respondenti svůj souhlas s účastí ve studii potvrdili podpisem. Rozhovory trvaly od 9 do 23 minut. Rozhovory byly nahrány na mobilní zařízení a později přepsány. Anonymita účastníků byla opět zachována.

4.4 Průběh sběru dat a canisterapeutického procesu

Vzhledem k tomu, že autorka práce byla v zařízení v předchozích letech na praxi, měla za sebou školení BOZP i podepsaný souhlas o mlčenlivosti. Zároveň byla obeznámena se skutečností, že klienti zařízení mají podepsaný souhlas GDPR o pořizování fotografických záznamů, a nemusí jej tedy od klientů vyžadovat.

Canisterapie i následné rozhovory probíhaly vždy za dobré nálady. Vždy bylo respektováno přání klienta a canisterapie probíhala buď na pokoji klientů, nebo ve venkovních prostorách zařízení. Respondenti byli přátelští, pes je motivoval ke komunikaci a ochotně odpovídali na otázky. Rádi zabíhali ke svým vzpomínkám ať už na vlastní domácí mazlíčky nebo na zvířata svých rodinných příslušníků. Původně byla plánována délka rozhovorů a canisterapeutického procesu na 30 minut, ale vzhledem k možnostem psa i respondentů nebylo nakonec možné vést rozhovory v plánované délce. Nejkratší rozhovor trval 9 minut a nejdelší 23 minut. Délka rozhovorů byla určena aktuálním zdravotním stavem, náladou a také aktivitou, kterou zrovna s canisterapeutickým týmem klienti realizovali.

Prostředí, ve kterém rozhovory probíhaly, bylo příjemné, ať už bylo ve vnitřních nebo vnějších prostorách zařízení. Canisterapie se vždy účastnila sociální nebo aktivizační pracovnice, aby byly zajištěny maximální komfort a bezpečnost. Při první návštěvě byl klient seznámen se psem, s jeho jménem, stářím a plemenem.

Na volbě aktivit pro klienty se vždy podílel jak canisterapeutický tým, tak i zaměstnanci zařízení. Vždy bylo dbáno na zdravotní stav klientů, jejich osobní preference a povahu a celkové možnosti psa.

Návštěvních programů bylo uskutečněno celkem 15 u vzorku 8 seniorů v období února – dubna 2024. Celý canisterapeutický proces probíhal v duchu dodržování etického kodexu a welfare terapeutického psa. Canisterapie byla prováděna v pravidelných návštěvách, a to 2× týdně v předem sjednaných časech, většinou v dopoledních hodinách. Samotné návštěvy probíhaly na základě empatie a důvěry a vždy byla dodržována zásada naprosté mlčenlivosti týkající se svěřených informací. Veškeré poznámky byly buď nahrávány, nebo zapisovány do vlastních poznámek autorky práce.

Na začátku byl senior pokaždé dotázán, zda má zájem o dnešní návštěvu a následně byl vymezen čas na přivítání se psem. Zástupci zařízení i canisterapeutický tým respektovali přání seniorů s cílem zlepšit jejich nálady, snížit míru stresu a úzkosti.

Canisterapeutický tým se snažil pro klienty připravovat vhodnou aktivizaci v závislosti na formě canisterapeutického procesu (individuální, skupinový). Canisterapeutka kladla důraz zejména na vhodný vztah klientů a psa. Při volbě programu byly zohledněny individuální potřeby klientů a jejich preference. Aktivita byly koordinovány, aby nedocházelo k přetížení psa a vznikla vazba i mezi canisterapeutkou a klienty, a to buďto rozhovorem, nebo ukázkou z knihy o plemeni stafordširský bulteriér. Na psa bylo vždy dohlíženo, ať už z hlediska jeho potřeb anebo možných úrazů klientů. Klienti byli seznámeni s pravidlem kontaktu se psem, možností krmení psa a případnou péčí o něj (česání, hlazení, nasazování obojku či postroje). Někteří psovi rádi dávali různé povely, a o to hlubší vztah si k němu vybuďovali.

Využity byly celkem tři formy canisterapeutického procesu:

- a) *Individuální canisterapie s klienty DS* – při této terapii byl vytvářen individuální plán přesně podle potřeb a přání daného klienta využívajícího službu v zařízení domov pro seniory. V rámci předem naplánovaného programu probíhá nenásilná konverzace mezi canisterapeutkou a klientem, případně i se sociální pracovnící. Klienti mají možnost se psem cvičit, zapojit se tedy do jeho výcviku, případně aktivně využívat pomůcky donesené canisterapeutkou. Do individuálních forem byly zapojeny především aktivity na procvičení jemné motoriky, a to konkrétně využití hlavolamu (viz obrázek č. 1), zapínání různých karabin od psích obojků (viz obrázek č. 2), vyčesávání psa (viz obrázek č. 3), využití speciální pinzety na třídění pamlsků (viz obrázek č. 4), pamlskování psa (viz obrázek č. 5) či natírání vlhkého psího krmiva na speciální podložku (viz obrázek č. 6). V rámci jedné návštěvy bylo navštíveno 6–8 klientů, počet se odvíjel od stavu psa a souvisel se zohledněním jeho aktuálních potřeb.

- b) *Individuální canisterapie s klienty DZR* – tato terapie probíhala pravidelně ve známém prostředí klienta. Při zájmu klienta byl pes umístěn na deku na lůžko a setrval dle svých potřeb u klienta. Canisterapeutka kromě aktivit představených v předchozí formě s klienty hovoří i o jejich vztahu ke psům a představuje jim terapeutického psa (jeho jméno, věk, plemeno). Následně jim ukazuje knihu o stafbulovi a nechá je prohlížet obrázky (viz obrázek č. 7). Klienti mají celou dobu možnost psa hladit či po domluvě i krmit (viz obrázek č. 8).
- c) *Skupinová canisterapie s klienty DS i DZR* – tuto terapii se díky pěknému počasí a většinové nechuti klientů chodit o samotě ven rozhodla canisterapeutka se zaměstnanci zařízení realizovat ve venkovních a přilehlých prostorách zařízení. Díky aktivizační a sociální pracovníci bylo možné vzít ven více klientů. Při této formě bylo dbáno především na procvičení hrubé motoriky, a to prostřednictvím vedení psa na speciálně odpruženém vodítku (viz obrázek č. 9). V průběhu procházky se zároveň provedlo několik zastavení u laviček k odpočinku, při kterém si klienti se psem hráli. Postupně si předávali házečí kroužek, který měli za úkol psovi hodit (viz obrázek 10). Akční stafbulík je při této aktivitě obzvlášť bavil a většina ho po přinesení kroužku chtěla odměnit i krmením.

Klienty především bavila péče o psa, většina mu nadšeně zkoušela donesené obojky, měli zájem číst si na nich nápisy a nejoblíbenější aktivitou bylo krmení, bez kterého se žádná návštěva neobešla. Zároveň klienty bavilo se psem cvičit, někteří si vybrali jeden oblíbený povel, který s ním na každé návštěvě opakovali, což se výrazně podílelo na zlepšení jejich nálad a pocitu užitečnosti pro své okolí. Velmi oceňovali pozitivní projev psa a měli velký zájem o doteky, mazlení a vzájemnou interakci celkově (viz obrázky č. 11, 12, 13).

Co se týče přístupu zástupců sociálního zařízení (sociální pracovníce a aktivizační pracovníce), vždy se jednalo o vstřícný přístup a oboustrannou spolupráci. Canisterapii pracovníce vnímaly u klientů velmi pozitivně a považovaly ji za zpestření života klientům a odlehčení náročné služby personálu.

4.5 Výzkumný soubor

Zkoumaným vzorkem jsou seniorky a senioři v domově pro seniory. Do výzkumu byli zařazeni klienti s trvalým bydlištěm v domově pro seniory s kladným či neutrálním vztahem ke psům. Respondenti byli vybíráni na základě podmínek výzkumu a zájmu o účast ve výzkumu.

Pro výzkum bylo v původním výzkumném schématu plánováno 10 respondentů, kteří měli být vybráni sociálními pracovníky zařízení na základě podmínek výzkumu. Na základě konzultace s vedoucím práce bylo číslo sníženo na 8 respondentů. Základní sociodemografické údaje byly získány v rámci polostrukturovaného rozhovoru. Informace jsou uvedené tak, jak byly aktuální v době rozhovorů.

Tabulka č. 1: Sociodemografické údaje respondentů

Respondent	R 1	R 2	R 3	R 4	R 5	R 6	R 7	R 8
Pohlaví	Muž	Žena	Žena	Žena	Muž	Žena	Žena	Žena
Věk	83 let	76 let	89 let	89 let	66 let	79 let	76 let	77 let
Sociální služba	Domov pro seniory	Domov pro seniory	Domov pro seniory	Domov pro seniory	Domov se zvláštním režimem	Domov se zvláštním režimem	Domov se zvláštním režimem	Domov pro seniory
Délka pobytu	Do půl roku	Více než dva roky	Více než dva roky	Více než rok	Do půl roku	Do půl roku	Více než rok	Více než dva roky

Zdroj: vlastní výzkum – polostrukturované rozhovory

Jak je patrné z tabulky č. 1, celkem se na výzkumu podílelo 8 respondentů. Mezi respondenty bylo šest žen a dva muži, všichni ve věku od 66 do 89 let. Většina respondentů využívá pobytové sociální zařízení více než rok (6 respondentů) a z toho pět respondentů domov pro seniory a tři respondenti domov se zvláštním režimem. V rámci sociodemografických otázek byly dále získány informace o vzdělání a profesi a rodinném stavu, které jsou podrobněji rozepsány níže. U některých respondentů nebyly zjištěny veškeré doplňující údaje z důvodu jejich zdravotního stavu.

Respondent 1 je starý 83 let a je vyučený svářeč. Pochází z malé obce z okresu Beroun, kde se narodil a následně i žil. Od útlého mládí se pohyboval mezi psy a později se věnoval sportovní kynologii jako obranám, stopě a poslušnosti. Orientuje se v plemenech psů a poznal také, jaké plemeno psa za ním dochází na canisterapii. Díky svým zkušenostem má ke psům velmi vřelý vztah a oceňuje jejich správné vedení a výchovu. S terapeutickým psem měl hlavně zájem cvičit a obzvláště velkou radost mu dělalo štěkání psa na povel. Má zhoršenou jemnou motoriku kvůli pavoučímu kousnutí, které u něj způsobilo sníženou možnost používat prsty na ruku. Z toho důvodu byly obzvláště u něj do programu zařazeny aktivity na procvičení jemné motoriky (rozepínání a rozmotávání obojků, schovávání pamlsků do hlavolamu pro psa, podávání pamlsků pinzetou). Od canisterapeutky se při první návštěvě nechal s canisterapeutickým psem

vyfotit na svůj mobilní telefon, aby ho mohl představit rodinným příslušníkům. V průběhu rozhovoru byl přátelský a ochotný.

Respondentka 2 je vyučená dámská krejčová a je jí 76 let. Pochází z Prahy. V dětství onemocněla dětskou obrnou a z toho důvodu je u ní snížena hybnost, k pohybu využívá vozík nebo francouzské hole. Dělá jí velkou radost pozvat psa k sobě na lůžko a kartáčovat jej. Zároveň má asi největší zájem o konverzaci s canisterapeutkou, což bylo důvodem nejdelšího rozhovoru. Ráda zpívá a canisterapeutickému psovi vymýšlí říkanky. Bydlí v přízemí v pokoji s terasou, na kterou ráda dává kočkám z okolí různé konzervy nebo kapsičky. Má celkově velmi vřelý vztah ke zvířatům, je velmi pozitivní. V průběhu návštěv si se psem utvořila hlubší vztah, pes na ni reagoval velmi pozitivně (více než obvykle) a bylo zřejmé, že se na sebe oba velmi těší.

Respondentka 3 má vystudovanou všeobecnou medicínu na vysoké škole v Praze. Vyrůstala současně v Praze a na Domažlicku, kam jezdila za svými prarodiči. Je jí 89 let a je druhou nejstarší účastnicí výzkumu. Jako jediná z respondentů obývá jednolůžkový pokoj. Je velmi rezervovaná a tichá, ale s personálem sociálního zařízení spolupracuje. Využívá fyzioterapeutické nabídky sociálního zařízení a s fyzioterapeutem aktivně cvičí prsty pravé ruky. Do individuálního programu tak byly promítnuty její potřeby na procvičení jemné motoriky a byly zařazeny hlavně aktivity jako česání psa, otvírání a zavírání dózy na pamlsky, podávání pamlsků pinzetou, třídění pamlsků (různé tvary a velikosti). Při každé návštěvě zmiňovala psa z dětství, jezevčíka. Terapeutického psa měla nejraději na lůžku u sebe a jako jediná neprojevovala zájem o to mu dávat povely. Užívala si jeho přítomnost spíše pasivně.

Respondentka 4 je nejstarší účastnicí výzkumu. Je jí 89 let a má vystudované pedagogické gymnázium v Brandýse nad Labem. Pracovala jako učitelka základní školy na prvním stupni, později se stala zástupkyní ředitele. V dospělosti se přestěhovala do Berouna, kde žije doteď. Je velmi jemná a opatrná ve vztahu ke psovi, projevuje však zájem s ním cvičit. Canisterapeutce se zmínila, že má velmi kladný vztah ke psům, a to především k teriérům, a proto se jí celkový projev canisterapeutického psa velmi líbil. Ráda hovořila o jadgeteriérovi, kterého mívala v minulosti. Společně s terapeutickým psem se zúčastnila společných vycházek i s ostatními klienty, ale příliš s nimi nemluvila, soustředěná zůstávala hlavně na psa, případně i na canisterapeutku. Při rozhovorech byla velmi milá a snažila se co nejlépe odpovídat v rámci kvality výzkumu.

Respondent 5 je nejmladším účastníkem výzkumu. Je mu 66 let a trpí Alzheimerovou chorobou, prozatím v počínající fázi. Pochází z Berouna. Je umístěn

v domově se zvláštním režimem. Kvůli relativně nízkému věku oproti ostatním uživatelům sociálního zařízení se kolektivu spíše vyhýbá a nezúčastňuje se společenských aktivit. O terapeutického psa však zájem měl a hned při první návštěvě bylo patrné, že má se psy zkušenosti. Stafbul nebyl překvapen z jeho poněkud drsnějšího zacházení, a naopak si užíval pro změnu akčnějšího a ráznějšího klienta. Při dalších návštěvách respondent navazuje s canisterapeutkou delší rozhovory a svěčuje se, že v minulosti choval dobrmany. Volba plemene konkrétního canisterapeutického psa mu tedy byla příjemná a sám ho označil za „pořádného psa“. Při zohlednění diagnózy respondenta byly do programu zařazeny hlavně procházky venku.

Respondentka 6 pochází z Králova Dvora. Je jí 79 let a má vystudovanou měšťanskou školu. Je umístěna na DZR, a z tohoto důvodu byla komunikace občas ztížena, respondentka nedokázala formulovat všechny odpovědi. Neorientovala se dobře v časoprostoru a často potřebovala asistenci ošetřovatelského personálu.

Z canisterapeutického psa však měla velkou radost a byla k němu velmi laskavá. V mládí byla poměrně aktivní, ráda tancovala, a tak měla velký zájem o aktivity i mimo vnitřní prostory sociálního zařízení. Rozhovory s ní bývaly nejkratší kvůli jejímu zdravotnímu a celkovému stavu. Před příchodem psa působila melancholicky, a proto na ní byly pozitivní účinky canisterapie velmi patrné.

Respondentka 7 je ve věku 76 let. Pochází z Berouna, kde vyrůstala i žila. Má střední odborné vzdělání a pracovala jako učitelka na základní škole. Velmi ráda hovořila o své sportovní gymnastické minulosti. Stále se snaží udržovat aktivní a měla velký zájem o aktivity mimo vnitřní prostory zařízení. Měla tendence odpovídat na otázky heslovitě, ale dokázala formulovat i delší věty. Vzhledem ke zdravotnímu stavu často zapomínala a tím byly rozhovory ovlivněny.

Respondentka 8 původně nebyla pro výzkum zvolena, ale po obrovské radosti, kterou jí způsobila přítomnost psa, byla po domluvě sociálních pracovníků s canisterapeutkou zařazena do výzkumu také. Je jí 77 let, má vysokoškolské vzdělání a je původem z Prahy. Dětství trávila současně na Českomoravské vysočině a v Jizerských horách u rodiny. Pracovala jako účetní v bance. Sociální pracovníce upozorňovala, že respondentka nemá zájem o kontakt s cizími lidmi, nekomunikuje příliš s rodinou a je velmi apatická i k ostatním klientům sociálního zařízení. Na canisterapeutického psa však reagovala tak pozitivně, že s canisterapeutkou i přihlížející sociální pracovnící začala sama při hře se psem hovořit, a to hlavně o psovi, kterého měli její rodiče, když byla dítě. Pes u ní způsoboval velké výkyvy v náladě, kdy docházelo k posunu z naprosté letargie

k velkému nadšení. Taktéž u ní ale canisterapie neprobíhala příliš dlouho, protože se klientka brzy unavila a potřebovala odpočinek.

4.6 Analýza dat

Pro analýzu dat byla zvolena tematická analýza. Jde o flexibilní a stále oblíbenější metodu kvalitativní analýzy dat. Tato metoda je způsobem identifikace toho, co je společné pro způsob, jakým se o konkrétním tématu mluví nebo píše a jak těmto společným rysům dát smysl. Analýza vytváří odpověď na otázku, i když jako v některých kvalitativních výzkumech se konkrétní otázka, na kterou se odpovídá, ukáže až analýzou. Existuje mnoho vzorců, které lze identifikovat v jakémkoli datovém souboru – účelem analýzy je identifikovat ty, které jsou relevantní pro zodpovězení konkrétní výzkumné otázky (Braun a Clarke, 2021).

Tematickou analýzou lze kombinovat více materiálů současně a dávat jim smysl na základě společných témat. Výzkumníci používají tematickou analýzu jako prostředek k hlubšímu porozumění informacím, které shromáždili během svého výzkumu. Tento přístup klade důraz na emoce, vnímání a zkušenosti účastníků. Vychází z humanistické psychologie a umožňuje další aspekt kvalitativního výzkumu, totiž že účastníci se mohou vyjadřovat vlastními slovy a na základě vlastních zkušeností.

Po zrealizování polostrukturovaných rozhovorů byly tyto následně z nahrané formy v mobilním zařízení přepsány. To bylo provedeno doslovnou transkripcí rozhovorů, což je dle Hendla (2005) nezbytné pro důkladné vyhodnocení získaných dat, a to i přes určitou náročnost.

Přepsané rozhovory byly následně zakódovány metodou otevřeného kódování, na což byl použit program Microsoft Word.

5. Interpretace výsledků

Tato kapitola bakalářské práce obsahuje výsledky z výzkumného šetření.

5.1 Výsledky polostrukturovaných rozhovorů

Témata jsou interpretována podle pořadí výzkumných otázek zmíněných výše. Na základě odpovědí respondentů byly vytvořeny jednotlivé kategorie, které jsou doprovázeny citacemi z rozhovorů, které zastupují získané poznatky. Šedřová (2007) popisuje kódování jako operaci, při níž jsou získané údaje rozebrány a znovu složeny novým způsobem. V procesu se tedy text rozbíjí na jednotky, které jsou pojmenovány, a s těmito novými fragmenty výzkumník dále pracuje. Díky kódování rozhovorů vzniklo několik kódů, které se postupně začaly opakovat. Po zakódování všech rozhovorů vzniklo kolem 200 kódů a 7 kategorií, které byly následně dále zpracovávány.

5.1.1 Jak senioři vnímají canisterapii?

Tato výzkumná otázka se soustředila na získání informací ohledně toho, jak senioři vnímají canisterapii a jaké mají zkušenosti s canisterapeutickým procesem.

Kategorie: Význam canisterapie

Celkově canisterapie na respondenty působila velmi intenzivně. Každý respondent se se psem nějakým svým specifickým způsobem pozdravil. Respondentka 8 pokaždé psa hlasitě vítala, mávala na něj a smála se: „*Jé, pejsek. To je tak nádhernej pes, krásnej pes. Já mám tak ráda psy. Nádhernej pes.*“ Respondent 1 se vždy rozzářil, když psa viděl: „*No nazdar, fešáku, zase ses sem na nás přišel podívat?*“

Na otázku, jaký pro ně má canisterapie význam, uváděli všichni respondenti mnoho kladů a přínosů. Respondentka 3 uvedla: „*(...) Je to krásné, že to děláte. (...) Já to sledovala teď v televizi, paní tam brala labradory do nemocnice a podle mě to tam těm lidem strašně pomáhá. (...) Já jsem ráda, že se za mnou vždycky zastavíte.*“ Respondent 1 na otázku, jaký pro něj má canisterapie význam, odpověděl takto: „*Ježíš, to víte, že mám radost. (...) My se na sebe s Hannibalem pokaždý těšíme, já to na něm poznám. (...) Není moc lidí, co vede psy takovým směrem, ale přitom mě tu ten pes tak potěší.*“ Respondentka 2 vnímala canisterapii takto: „*Je to o takový tý společný jednotě, myslím, no, že ten pejsek je rád a já jsem ráda a je nám spolu dobře.*“

Respondenti často zmiňovali radost z návštěvy canisterapeutky a také, že je navštěvuje i někdo jiný kromě rodinného kruhu, jako Respondentka 3: „*Jo, jste mi udělala radost, že jste zase přišla. (...) Já se na vás s Hannibalem vždycky těším.*“ Respondent 1 uvedl: „*(...) No to víte, že jo, vy tomu rozumíte (výcvik psů, poznámka autorky) a já si rád popovídám o pejskách.*“

Respondentům se většinou především líbila mimika a neverbální vyjadřování psa. Respondent 5 se vyjádřil: „*On se pokaždý směje, nojo, směješ se, vid'.*“ Respondentka 6 uvedla: „*No, copak tak koukáš? Máš radost? (...) A jak on vrtí tím ocáskem a hezky nám tu hraje (pes uhodil ocasem do kovové nohy stolu, což vydávalo zvuk, poznámka autorky).*“ Respondentka 7 zase zmínila: „*Ježíšmarjá, aby se člověk necítil líp, když za ním přijde takhle pozitivní pes.*“

Respondentům dělala canisterapie obecně radost a z kontaktu se psem se těšili. Nejčastěji se v odpovědích opakovalo, že vnímají canisterapii jako velmi přínosnou a že je mrzí, že není více rozšířena. Zajímavé bylo, že si pečlivě všímali projevů psa a líbilo se jim jeho bezprostřední chování. Celkově canisterapii považovali za důležitou a žádanou aktivitu.

Kategorie: Zkušenosti s canisterapeutickým programem

Většina respondentů neměla zkušenost s návštěvní formou canisterapie. Někteří však hovořili o programech, které zahrnovaly psí přítomnost.

O některých programech se konkrétněji zmiňoval Respondent 1: „*No, chodí sem občas cvičit ty pejsky ze cvičáku a ukazují nám různé triky. To mě hodně baví, protože jsem na cvičák chodil taky.*“ Respondentka 4 uvedla: „*(...) Jo, kolikrát nám předváděj tady na té zelené trávě, mají tam třeba přeskoky a takovej ten tunel. I do jídelny se to tady někdy dostane. (...) V jídelně jsem byla a na to venku jsem se dívala z vrchu (z balkónu, poznámka autorky).*“

Všichni respondenti se zmiňovali o nepravidelnosti programů. Respondentka 7 uvedla: „*(...) pravidelně ne. Občas je nějaký program v denním plánu, víte, v tom, co visí na chodbách. Naposledy sem sestřička vzala takovýho malýho chlupatýho pejska, asi šeltii, to nevím, ale ten se moc nechtěl nechat hladit. (...) Taky sem chodila přímo paní s pejskem jako vy, ale už tu dlouho nebyla.*“ Respondentka 2 řekla: „*(...) Moc pejsků sem nechodí, ne pravidelně.*“

Respondenti by ocenili, kdyby do zařízení chodilo více canisterapeutických týmů. Jak uvedla Respondentka 4: „*Ono jich sem moc nechodí (psů, poznámka autorky), za mnou jste takhle na pokoji byla jen vy.*“ Respondentka 2 zase zmiňovala možnou

nevýhodu objektivního posouzení canisterapie: „*No, jestli můžu, ona nevýhoda je, že to nemám s čím srovnat. (...) Ale je to fajn, když sem dorazí nějaký to zvířátko. (...) Tyhle programy mě baví.*“

Canisterapii považovali za dobrovolnickou aktivitu. „*Sestřičky a aktivizační se vždycky chodí ptát, však i vy jste se ptala. (...) Kdybych nechtěla, tak se nezúčastním, ale na pejsky se ráda podívám vždycky a ten váš má pokaždý takovou radost.*“ (Respondentka 3)

Co se týkalo aktivního zapojení, záleželo na programu. Canisterapie pořádané autorkou práce se aktivně účastnili všichni respondenti: „*Já s ním ráda cvičím, je opravdu moc chytrý a baví ho to.*“ (Respondentka 4) Respondentka 6 se zmínila: „*Ty vycházky jsou fajn, každý si hezky povodí toho pejska, jo, a pak mu hodí hračku. A jak on hezky jde. Tak zodpovědně, jako by tomu rozuměl.*“ Respondentka 8 uváděla: „*(...) Ale to ho nechte, vždyť on má radost a já ho chci mít u sebe (pes chtěl skočit na klín respondentky na vozíku, poznámka autorky), on ví, že jsme kamarádi.*“ Ohledně ostatních programů, a to především skupinových, hovořili spíše o pasivním pozorování. Jak uvedla Respondentka 3: „*Oni přijdou a předvedou, co umí, a jak jim to jde. Ti pejsci se dnes naučí všechno. (...) Jenom se díváme.*“

Účastní se jen klienti zařízení, kteří mají o canisterapii zájem. „*Nechodí všichni, jen ti, co mají zájem. (...) Ne každéj má pejsky rád, ale já jo.*“ (Respondentka 2)

Z tohoto tématu je patrné, že sice respondenti měli o canisterapii obecný přehled, ale neměli s ní tolik osobních zkušeností. Co se týče pravidelnosti programů, respondenti se svěřili, že by programů uvítali více s častějším opakováním. Respondenti se zároveň shodli, že je canisterapie dobrovolným programem, který mohou využívat dle svých potřeb. Současně uváděli, že možnost se aktivně zapojovat měli spíše u individuálních programů canisterapie.

5.1.2 Ovlivňuje průběh canisterapie vztah ke konkrétnímu plemeni?

Tato otázka zkoumala vztah seniorů ke konkrétnímu plemeni stafordšířský bulteriér. Autorka se tím snažila potvrdit poznatky z teoretické části.

Kategorie: Vztah k plemeni stafordšířský bulteriér

Hned při prvních návštěvách byli klienti seznámeni s canisterapeutickým psem. Dozvěděli se jeho jméno, věk a především plemeno. Pro mnoho z nich bylo překvapením, že takové plemeno dělá canisterapii. První otázky Respondentky 7 byly: „*To je takovej ten*

ostřejší pes? A s nima se sem taky může?“ Většinou však, překvapivě, respondenti reagovali pozitivně a bez předsudků.

Respondentce 4 se canisterapeutický pes obzvláště zalíbil: *„Co je za plemeno, to nevím. (...) Je to pěkný pes, určitě nějaký teriér. Ty já poznám, oni se tak hezky dívají. Člověk vidí ty čerty v očích.“* Poté co byla seznámena s plemenem psa, její nadšení se nezmenšilo: *„Nojo, to je na mě moc dlouhý, to si nezapamatuju.“*

Pro některé respondenty nebylo odhalení plemene žádným překvapením: *„Nojo, to já poznal hned, že je to stafford.“* (Respondent 1) Respondent 5 zase uvedl: *„Co přesně to je, to nevím, ale vypadá jako pitbull.“*

Součástí návštěv bylo i představení knížky o plemeni stafordširský bulteriér a seznámení klientů se zajímavými informacemi. Bylo zřejmé, že k plemenu začínali chovat náklonost. Respondentka 2 uvedla: *„To s tím uzlem, jak jste mi ukazovala, to je fakt krásnej symbol. A k Hannibalovi se to hodí.“* Respondentka 4 si ke psu vybudovala během několika návštěv asi nejpozitivnější vztah: *„On nikdy nezkazí žádnou legraci (respondentka psovi házela ponožku, poznámka autorky). (...) A hlavně není ani moc malej, ani moc velkej. Venku se s ním jde krásně.“*

Respondentka 7 psovi po pár návštěvách vymyslela originální pozdrav: *„Nojo, už je tu zas, Hannibal ante portas, Hannibal před branami. (...) Vůbec není nebezpečnej, však má rád lidi. A je milej a oddanej.“*

Ke konci výzkumu byli respondenti vyzváni, aby popsali, co se jim na zkušenostech se stafulem nejvíce zalíbilo. Respondentka 2 zmiňovala: *„No, mně se na něm líbí, že nemá z mého pohledu vlastně žádnou chybu. (...) Je hodnej, hravej, žravej a je společenskej.“*

Respondent 5 uvedl: *„Ale tak není to špatný zvíře. (...) Aspoň je to pořádný pes.“*

Respondentka 8 zase zmínila: *„Je to nádhernej pes a jak se leskne. (...) Ta srst se dobře hladí, je to příjemný.“*

Respondent 1 oceňoval jeho výchovu: *„No, to víte, pes bude takovej, jak ho to naučí jeho pán. (...) A Hannibal je moc hodnej pes, takovej laskavej.“*

Celkově respondenti reagovali na osvětu ohledně stafordširských bulteriérů velmi kladně. Většina z nich ocenila nové informace, o kterých doposud nevěděli. U psa hodnotili pozitivně především jeho projev, jeho radostnou a veselou povahu. Taktéž se jim líbil jeho hravý temperament a zájem o jakoukoliv činnost. Většině připadala naprosto vhodná jeho velikost a typ srsti, který na ně působil „čistě“. Díky odpovědím na kategorie

těchto otázek byly potvrzeny předpoklady z teoretické části, a to, že je stafbul ideálním kandidátem na praktikování canisterapie.

5.1.3 Dochází během canisterapie ke zlepšení nálady seniorů?

Touto otázkou bylo zkoumáno, jak canisterapie na seniory působí ohledně jejich nálad a prožívání emocí.

Kategorie: Změna nálady seniorů

Z rozhovorů bylo patrné, že nálada respondentů byla značně ovlivněna jejich vzpomínkami na jejich vlastní domácí zvířata z minulosti. Respondent 1 uváděl: *„No, je to lepší tady mít nějakýho pejska. (...) Já se psy vyrůstal a je to hezký ho tady mít. (...) Jste hodný, že jste se tu zastavili, hned je ten den pak příjemnější.“* Respondentka 8 řekla: *„Já měla zahradu, tak tam se pejskům blblo. (...) Od mala jsme v rodině nějakýho měli, to by nešlo jinak. (...) No, velkou radost jste mi udělali, já pejsky miluju.“* I Respondentka 3 měla zkušenosti se psy od útlého mládí: *„(...) A mě rodiče dali do té staré malované kolíčky a ten jezevčík si pod ni lehnul a nespustil ze mě oči. (...) Jsem ráda, když se za mnou přijdete podívat (...).“*

Canisterapii vnímali jako příjemnou změnu, kdy mohou relaxovat nebo se jít projít ven do areálu podle svých potřeb. Jak uvedla Respondentka 6: *„Mně se líbilo, jak jsme se minule byli projít, bylo tak pěkný počasí. (...) Dneska jsem se necítila dobře, tak jsem radši zůstala ležet. (...) Hannibal to poznal, on tu leží se mnou a odpočívá. S ním je to tu lepší.“*

Respondenti sami zmiňovali, že se jejich nálada zlepšuje bezprostředně po kontaktu se psem. Respondentka 2 uvedla: *„Jé, no to víte, že je mi teď krásně. (...) My si s Hannibalem rozumíme, vid'? Já mu povídám a on tomu rozumí. (...) Respondentka 4 zase sdělila, že má její zlepšení nálady spíše krátkodobý charakter: „Tak je to fajn si ho pomazlit, to jo, ale že by se toho tolik změnilo. (...) Teď je to pěkný.“ Respondent 5 zase svěřil zájem o lidskou část canisterapeutického týmu: „Ale tak je to dobrý, on je správněj raťafák. (...) Ale největší radost mi děláte vy.“*

Někteří mluvili o nedostatku pozitivních vjemů jako Respondentka 7: *„My starý lidi tady tolik toho veselýho nemáme. (...) Ale Hannibal je takový příjemný zpestření dne.“* Podobně hovořila i Respondentka 3: *„No, tak já jsem tu sama, že jo. (...) Většinou se dívám na pejsky v televizi, ale to víte, že naživo je to lepší. Je to úplně jiný.“* Respondentka 2 řekla: *„Je to tu někdy trochu smutný, ale to záleží na tolika věcech. (...) Zvířátka ale dělají vždycky radost, proto je mám moc ráda.“*

Dle této kategorie lze konstatovat, že u respondentů dochází ke zlepšení nálady, ale spíše krátkodobého charakteru. Jejich prožívání emocí značně ovlivnily jejich vzpomínky na zvířata v mládí, a o to více na ně canisterapeutický proces působil. Vazba na psa byla tedy v tomto případě velmi ovlivněna celoživotními pozitivními zkušenostmi. Zároveň se svěřili, že většinu času tráví sami na pokojích, což vzhledem k vytíženosti zařízení není neobvyklé. Obecně jim kontakt se psem byl příjemný a dělal jim radost. Canisterapie pro ně byla vytržením ze stereotypu a nabízela jim nové zážitky.

5.1.4 Motivuje seniory přítomnost psa k vyšší aktivitě?

V rámci této otázky bylo sledováno, jestli přítomnost psa ovlivňovala respondenty k aktivnějšímu zapojování do různých programů.

Kategorie: Aktivity podporující jemnou motoriku

V rámci procvičování jemné motoriky byly do návštěvních programů canisterapie zařazeny různé činnosti. S respondenty bylo při aktivitách komunikováno, aby byl zajištěn dostatečný podklad pro výzkum.

Většina respondentů brala možnost procvičování prstů se psem jako příjemnou změnu. Jak uvedla Respondentka 3: *„Jé, no to sem chodí takovej pán a ten po mně chce, abych mačkala tenhle balón. To mě moc nebaví. (...) Ale to já ráda rozmotám ty obojky, ukažte.“* Obecně měli respondenti větší zájem o aktivity spojené s péčí o psa než o cvičení s pomůckami. Respondent 1 řekl: *„Počkejte, to já mu ten šátek upravím. (...) No, to jsi fešák.“*

Respondenty především bavilo psovi nabízet pamlsky a nechat si olizovat ruce. Z toho důvodu canisterapeutka zavírala pamlsky do různých dóz nebo je zamotávala do sáčků, aby respondenti co nejvíce používali prsty. Respondentka 2 uvedla: *„On je takovej jedlík, to víte, že já mu ráda něco dám.“* Respondentka 6 zmínila: *„Jéžišmarjá, zas tenhle pytlík. (...) Ale to já otevřu, ať Hannibálek není o hladu, vid’.“*

I přes fakt, že canisterapeutický pes není dlouhosrsté plemeno, jej mohli respondenti česat. Před zahájením aktivity byli vyzváni, ať si vyzkouší na prstech měkkost kartáče a sami určí, s jakou razancí budou psa vyčesávat. Šlo zejména o posílení vjemů hmatu a kontrolu pohybu prstů. Respondentce 7 byly štětiny kartáče obzvlášť příjemné: *„Pojd’ se nechat učesat, no, i když je na tobě vůbec co česat? Však toho na sobě moc nemáš. (...) Jé, to je takový měkoučký jak na mimina, to se mi líbí, tím bych se klidně česala taky.“*

Respondentka 6 uvedla: „*To je hezoučkový, ale spíš takový, no na leštění, to toho moc neučeseme. Ale to tobě nevadí vid', ty ušáčku.*“

V rámci této kategorie byli respondenti seznámeni s různými pomůckami pro výkon canisterapie. Canisterapeutka s sebou brala psí hlavolam, do kterého měli klienti za úkol skrýt pamlsky. Respondent 5 uvedl: „*Taková blbost, ale jakou mu to dělá radost. (...) No ukažte, já mu dám ještě nějaký (pamlsky, poznámka autorky).*“ Respondent 1 zase zmiňoval: „*Jo, to je pěkná věc. (...) No, tím se psi učí stopu, a jak on čenichá. (...) Z něj by byl ale stopařskej pes.*“

Obecně reagovali respondenti na aktivity spojené s psí přítomností velmi kladně, a to i v případě, že je jindy obdobné cvičení příliš nebavilo. Velký zájem byl především o aktivity spojené s prokrmováním psa a s péčí o něj. Respondenti psovi nasazovali obojky, postroj, šátek a mohli jej česat. Při aktivitách využívali pomůcky donesené canisterapeutkou.

Kategorie: Aktivity podporující hrubou motoriku

Tyto aktivity měly především za úkol zvýšit zájem respondentů o pohyb či pobyt venku. Díky asistenci sociálních pracovníků či aktivizačních pracovníků bylo možné realizovat procházky i větší skupiny respondentů.

Někteří respondenti uvedli, že sami za normálních okolností ven příliš nechodí. Důvodem byly většinou zdravotní indispozice. Jak uvedl Respondent 1: „*Já moc ven nechodím. (...) No, to víte, to je těžký, já můžu jet jedině na vozejku a to se tu pak trmácím do kopce.*“ Respondentka 4 zase hovořila o následujícím: „*Mě dost bolí nohy, no, a na to cajdání venku je mi ještě zima. (...) Většinou sedím na balkóně, tam dojdu.*“

Další část respondentů aktivně chodila mimo vnitřní prostory zařízení. Jako Respondentka 7: „*Já se ráda chodím dívat na ty oranžový rybičky, víte jaký, v tom jezírku dole.*“ Nebo Respondentka 8: „*Co bych tady dělala pořád zavřená? (...) Aspoň zakouřit si zajdu, no to vždycky párkrát za den.*“

Celkově však všichni respondenti potvrdili, že se jejich zájem o trávení času venku zvýšil v přítomnosti psa. Jak uvedl Respondent 5: „*Tak s váma se půjdu projít rád, ale jinak by mě to teda moc nebavilo. Co bych tam taky dělal.*“ Respondentka 2 zase zmínila: „*Pro mě je to složitý dostat se ven, hlavně, že jo, kvůli tý noze. (...) Ale Hannibala vezmu ven ráda, ať se aspoň protáhne.*“

Respondenti měli zájem vést psa na vodítku a zvyšovala se tak jejich potřeba být užitečným. Za zvíře měli v tu chvíli zodpovědnost (ačkoliv psa samozřejmě jistila na druhém vodítku canisterapeutka) a mohli si určovat tempo chůze. Zároveň psovi často

svěřovali své dojmy z pobytu venku. Jak uvedla Respondentka 6: „*On jde moc krásně u nohy. (...) Je vidět, že to s ním cvičíte. (...) Já ti tu ukážu kačenky na jezírku, podívej.*“ Respondentce 3 se líbilo: „*Teda, a že on zvládne se tu s náma takhle táhnout. (...) Pak ti hodíme ten kroužček, neboj.*“ Respondent 5 řekl: „*Ale tak se psem se musí chodit ven, že jo. (...) Co bych to byl za člověka, abych nevzal psa na procházku.*“

Venku se zároveň zvýšil zájem respondentů o to psovi házet nějakou hračku. Společně se tedy střídali o házecí kroužek a nechávali canisterapeutického psa, aby jej aportoval. Při této aktivitě bylo dbáno hlavně na zlepšení propriorecepce, a konkrétně na zlepšení koordinační schopnosti. Tato aktivita bavila zejména Respondenta 1, který zmiňoval: „*To je sranda mu něco hodit. (...) A jak on si ještě ždibne trávy při tom běhání.*“ Respondentka 7 zase řekla: „*No, normálně nikde po nikom nic neházím. (...) Ale tohle je sranda, jak to pronásleduje.*“ Respondentka 4 uvedla: „*Ale tak samozřejmě, že je to fajn věc. (...) Člověk se tu aspoň pořádně protáhne. (...) Ale, že bych to házela nějak daleko, to zas ne.*“

Na základě zapojení psa do běžných aktivit v sociálním zařízení bylo zřejmé, že i pouhá přítomnost psa respondenty motivovala k vyššímu zájmu o programy zařízení a různé s tím spojené činnosti. Někteří respondenti byli omezeni zdravotním stavem, ale i přes to se chtěli alespoň jednou zúčastnit canisterapie venku. Obzvláště důležité pro ně bylo vést psa na vodítku a během vycházky se v této činnosti všichni vystřídati. Zajímavé bylo, že většina respondentů sdělovala své pocity z procházky, a to hlavně co vidí kolem sebe, jaké je počasí apod., psovi a ne personálu či canisterapeutce.

5.1.5 Jaké jsou potřeby seniorů při praktikování canisterapie?

Tato otázka se zabývala přáním a potřebami seniorů v rámci canisterapie.

Kategorie: Přání a potřeby seniorů v rámci canisterapie

Respondenti neměli potřebu měnit program a průběh canisterapií. Shodovali se však, že by do zařízení mohlo chodit více canisterapeutů v častější frekvenci. Jak uvedla Respondentka 6: „*No, za mnou takhle žádný pejsek ještě nebyl. (...) Je to škoda, já mám pejsky, zvířátka ráda. (...) Ale ono je to asi náročný toho pejška takhle vychovat, no, a pak někam ještě jezdit.*“ Podobně hovořila i Respondentka 2: „*Jé, tak to já bych Hannibala nejradši viděla každý den. Ale to nejde, že jo. (...) Ale každý týden nebo aspoň každé dva týdny, to by bylo fajn.*“

Na otázku, jaká jsou jejich přání či potřeby ohledně canisterapie, odpověděla Respondentka 2: „*Tak to nevím. (...) Mě nejvíc baví taková ta sounáležitost momentální, jo. (...) Že jako Hannibal reaguje a povídáme si. (...) Líbí se mi, že tady je, že je s ním dobře.*“ Podobně odpovídali i ostatní. Respondent 1 uvedl, že je pro něj nejdůležitější přítomnost psa a radost z vzájemného kontaktu: „*Podívejte se, já žádný potřeby nemám, takhle asi. (...) Mně stačí, že se zastavíte, že má Hannibal radost, vid', ty jeden.*“ Téměř stejně hovořila i Respondentka 8: „*Tak já jsem nejradši s pejskama. (...) Nemusí nic dělat. (...) Jen takhle hezky koukat, vid', ty fešáku, to mně stačí.*“

Respondenti zároveň pozitivně reagovali na donesené pomůcky canisterapeutkou a kladně hodnotili i individuální program. Jak uvedla Respondentka 4: „*No, takový to bludiště, jak jste přinesla (hlavolam pro psy, poznámka autorky), to mě bavilo a Hannibala taky. (...) To jsem ani nevěděla, že takový hračky se dnes vyrábí.*“ Respondentovi 1 se donesená pomůcka líbila také: „*No, je to výborná věc. (...) On se takhle taky naučí stopovat.*“ Respondentka 7 uvedla: „*Vy sem vždycky něco dovlečete. (...) Ale mě to baví, je to legrační, takový blbůstky, ale zabaví to.*“

Neshoda vznikla v preferovaných programech, mezi individuálními a skupinovými návštěvami a mezi praktikováním canisterapie ve vnitřních a vnějších prostorech. Respondentka 4 upřednostňovala spíše individuální návštěvu ve svém pokoji: „*Já už na to chození venku tolik nejsem. (...) Ale jako ráda se projdu, ale je mi většinou zima ještě. (...) Takhle se mi aspoň více věnujete a víc si to pak jeden užije.*“ Podobně hovořila i Respondentka 2: „*Já moc pohyblivá nejsem, víte, jo, a je to složitý se vypravit ven. (...) Navíc mám radši Hannibala pro sebe na tu čtvrt hodinku, jo, a on se soustředí hezky.*“ Respondent 5 preferoval individuální návštěvy: „*Tak, a co bych se koukal na ty ksichty ostatních okolo. (...) Já se radši budu dívat jen na vás. (...) Jo, no, na pokoji je to lepší.*“ Naopak Respondentka 7 preferovala pobyt venku: „*Co bychom smrděli na pokoji. (...) Pejsci jsou rádi venku, tak ho tu nebudem zavírat. Já se radšejc projdu.*“ Někteří však zastávali neutrální postoj jako Respondentka 3: „*Mně nevadí ani jedno (skupinová či individuální canisterapie, poznámka autorky). Oboje je důležitý, si myslím. (...) Ráda se venku projdu nebo si tady s váma takhle popovídám. Je to příjemný tak jako tak.*“ Podobně hovořil i Respondent 1: „*Víte, ono je důležitý všechno. Vy víte, co děláte. (...) Já se moc neprojdou, ale Hannibal se protáhne. (...) Aspoň se jdou projít i ostatní tady. Já to mám rád, jak to plánujete.*“

Celkově byli respondenti velmi nenároční a kromě frekvence návštěv neměli žádné přání na canisterapiích něco měnit. Většinou si užívali hlavně přítomnost psa, několikrát

zaznělo, že se jim zamlouvá vzájemná sounáležitost a radost z vzájemného kontaktu. Zároveň se respondentům líbily donesené pomůcky, obzvláště je zaujal psí hlavolam a bavila je interakce se psem. Respondenti se neshodovali ohledně forem canisterapie a prostředí, kde canisterapie probíhala. Odpovědi však byly většinou ovlivněny zdravotním stavem respondentů. Někteří respondenti vnímali canisterapii jako důležitou pro všechny a zohledňovali ji i ve svých přáních. Plánování procesu canisterapie bylo vždy přizpůsobováno jejich potřebám.

5.2 Výsledky dotazníku

Pro tuto část byl zvolen jako zdroj informací dotazník vlastní konstrukce, viz Příloha č. 3. Tato forma byla zvolena především z časových důvodů. Zástupci sociálního zařízení odpovídali na otázky dotazníku rozděleného na dvě části. První část byla zaměřena na sociodemografické údaje a druhá část se zaměřovala na to, jak vnímali proces canisterapie v zařízení.

Výsledky jsou znázorněny v tabulkách.

Tabulka č. 2: Sociodemografické údaje zástupců zařízení

Zástupce zařízení	Z 1	Z 2	Z 3	Z 4
Pohlaví	Žena	Žena	Žena	Žena
Věk	26	49	40	54
Nejvyšší dosažené vzdělání	Vysokoškolské	Vysokoškolské	Středoškolské	Základní
Zaměstnání	Sociální pracovníce	Sociální pracovníce	Aktivizační pracovníce	Aktivizační pracovníce

Zdroj: vlastní výzkum – dotazník

Jak je patrné z tabulky č. 2, celkem dotazník vyplnily 4 zaměstnankyně sociálního zařízení. Všechny dotazující byly ženy, ve věku od 26 do 54 let. Sociální pracovníce měly vysokoškolské vzdělání v sociálních službách a aktivizační pracovníce měly středoškolské a základní vzdělání.

Dotazník byl do výzkumu vložen pro zvýšení jeho objektivitu. Pro canisterapii je klíčová multioborová spolupráce, a z toho důvodu byly osloveny hlavně sociální a aktivizační pracovníce, které jsou s klienty v kontaktu a mohly jejich psychosociální stav dobře posoudit.

Tabulka č. 3: Zvýšil se zájem seniorů o návštěvní programy se psy po jejich absolvování canisterapie?

Zástupce zařízení	Z 1	Z 2	Z 3	Z 4
Odpověď	Ano	Ano	Ano	Ano

Zdroj: vlastní výzkum – dotazník

Z tabulky č. 3 je patrné, že všechny zástupkyně zařízení potvrdily zvýšení zájmu o návštěvní program se psy. Došlo tedy ke shodě pozorování canisterapeutky i nezávislého hodnocení pracovníků sociálního zařízení.

Tabulka č. 4: Těšili se seniori na další návštěvu canisterapeutického psa?

Zástupce zařízení	Z 1	Z 2	Z 3	Z 4
Odpověď	Ano	Ano	Ano	Ano

Zdroj: vlastní výzkum – dotazník

Z tabulky č. 4 je možné se dozvědět, že všechny zástupkyně zařízení zaznamenaly na klientech zvýšený zájem o návštěvy konkrétního psa. Zástupkyně 1 mimo dotazník uvedla, že si někteří respondenti zapamatovali i jméno psa a rádi o něm hovořili s personálem i s rodinou. Někteří respondenti si dokonce vyžádali z canisterapií fotografie.

Tabulka č. 5: Docházelo po canisterapeutickém procesu ke zlepšení nálady seniorů?

Zástupce zařízení	Z 1	Z 2	Z 3	Z 4
Odpověď	Ano	Ano	Ano	Ano

Zdroj: vlastní výzkum – dotazník

Zástupkyně zařízení se shodly, že byly na klientech viditelné pozitivní změny v náladě. K otázce v tabulce č. 5 se více vyjádřila Zástupkyně 2, která aktivně vybírala respondenty a zapojila do výzkumu i Respondentku 8. Velmi kladně hodnotila práci psa a jeho působení na respondenty. Sama uvedla, že některé respondenty nikdy neviděla tak veselé a hovorné jako právě při průběhu canisterapie.

Tabulka č. 6: Motivovala přítomnost psa seniory k vyšší aktivitě?

Zástupce zařízení	Z 1	Z 2	Z 3	Z 4
Odpověď	Ano	Ano	Ano	Ano

Zdroj: vlastní výzkum – dotazník

Tabulka č. 6 vypovídá o zvýšení zájmu respondentů o různé programy či aktivity díky přítomnosti psa. Zástupkyně 2 si všimla nejvíce pozitivních změn především v oblasti aktivit rozvíjejících jemnou motoriku. Pozitivně se vyjádřila ohledně připravených pomůcek canisterapeutkou. Zástupkyně 1 a 4 zase viděly největší zvýšení zájmu o aktivity spojené s pohybem ve venkovních prostorech zařízení. Všechny

zástupkyně zařízení se shodly, že je pes výborným zpestřením a pomůckou, jak respondentům oživit program a pobyt v sociálním zařízení.

Celkově došlo ke shodě mezi pozorováním canisterapeutkou, rozhovory s respondenty a dotazníkem a konzultací se zástupci sociálního zařízení. Respondenti projevovali velký zájem o canisterapeutické programy a jejich zájem se ještě zvýšil poté, kdy absolvovali canisterapeutický proces. Ke psu si vybudovali velmi pozitivní vztah a na jeho návštěvy se těšili. Často o canisterapeutickém psovi hovořili ať už s rodinou, personálem zařízení či mezi sebou. Viditelně docházelo ke zlepšení nálady respondentů, ale jak vyplynulo z rozhovorů, jednalo se především o zlepšení krátkodobého charakteru. Zástupkyně zařízení nejpozitivněji hodnotily zvýšení zájmu respondentů o aktivity a programy zařízení v souvislosti s přítomností psa. Díky dotazníku tak bylo zjištěno, že působení canisterapeutického procesu na respondenty vnímala canisterapeutka, sami respondenti i zástupci zařízení stejně.

6. Diskuze

Tato kapitola se zaměřuje na výsledky výzkumného šetření, které zkoumalo vliv canisterapie na seniory využívající pobytové sociální služby. Výzkum se zaměřoval na to, jak senioři vnímají canisterapeutický proces. Z výzkumného šetření vzešlo mnoho zajímavých a důležitých informací. Východiskem pro tyto informace jsou výpovědi 8 respondentů získané prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů, pozorování canisterapeutického procesu a výpovědi 4 zástupkyň sociálního zařízení získané z dotazníků. Respondenti byli vybráni na základě účelového výběru sociálními pracovníci.

Výsledky a návrhy

Výzkum byl cílen na význam canisterapie při práci se seniory v sociálním zařízení. Z toho důvodu byly získávány informace přímo od respondentů i zástupců sociálního zařízení. Znalosti respondentů vykazovaly jejich zájem o canisterapii obecně. Výsledky výzkumu ukazují na to, že většina respondentů měla o canisterapii přehled. Mnoho z nich však upozornilo, že s canisterapeutickým procesem nemají příliš osobních zkušeností. Informace o subjektivním vnímání canisterapie přispívají k významu a důležitosti canisterapie pro seniory.

Výrazně převyšovaly pozitivní aspekty canisterapie, jak bylo zjištěno díky rozhovorům. Jako hlavní výhoda canisterapie byl obecně hodnocen především aktivní kontakt se psem, který se zakládal na vzájemné radosti. Canisterapie měla pozitivní vliv ve více ohledech, především v stimulaci paměti či komunikace.

Ve vztahu k plemeni bylo sledováno především vnímání stafordšířského bulteriéra a jeho vhodnosti při praktikování canisterapie ze strany seniorů. Plemeno bylo označeno za skvělého adepta díky jedinečnému vztahu k lidem. Respondenti potvrdili informace z teoretické části bakalářské práce. Ohledně pozitiv několikrát zaznělo kladné hodnocení temperamentu psa, především jeho velké radosti z interakce s lidmi. Respondenti pozitivně hodnotili, že díky jeho elánu je snáze vytrhne ze stereotypu a jeho radost se na ně o to snáz přenáší. V rámci sledování změny nálad po canisterapeutickém procesu bylo toto klíčové. Ačkoliv toto i přes dotazování canisterapeutky v rozhovorech nezaznělo, může být temperamentnější pes v některých případech praktikování canisterapie překážkou. V rámci zvolených respondentů však toto nebylo zkoumáno.

Bylo zjištěno, že respondenti posuzovali canisterapii jako velmi přínosnou a jejich zájem o ni se po absolvování canisterapeutického procesu zvýšil. Respondenti hodnotili

schopnost canisterapie vytvářet pozitivní změnu a následné zlepšení nálady. Z výzkumu však vyplynulo, že toto zlepšení mělo spíše krátkodobý charakter.

Z výzkumu vyplývá, že pouhá přítomnost psa respondenty velmi motivovala k vyšší aktivitě, což bylo z hlediska zmírnění involučních změn zásadní. Seniori projevovali velký zájem o pomůcky při práci se psem a aktivně se zapojovali do programů připravených canisterapeutkou. A někteří i přes to, že jinak o obdobné činnosti mimo canisterapii neměli zájem. V tomto ohledu byly důležité připravenost canisterapeutky a multioborová spolupráce se zástupci sociálního zařízení. Canisterapie tedy nepřispívala jen psychosociálnímu stavu seniorů, ale i jejich aktivizaci.

Z výzkumu vyplynul i nedostatek, který poukazoval na nespokojenost respondentů s frekvencí canisterapeutických návštěv. Většina z nich by uvítala častější návštěvy, a to především v dlouhodobém měřítku. Zařízení by z toho důvodu mělo zapojit do programu více zooterapeutických programů a zohlednit tak přání respondentů jako klientů sociální služby. Tento nedostatek může být způsoben tím, že canisterapie je finančně poměrně náročná. Příprava psa, složení zkoušek, neustálé sebevzdělávání v tomto oboru a příprava pomůcek pro psa i pro klienty jsou pro canisterapeuty náročné jak finančně, tak časově. Jako řešení mohou být využity veřejné zdroje finanční podpory, například sbírky založené na crowdfundingových platformách, jako jsou například Donio s. r. o. a podobné. Získané finanční prostředky by mohly významně ovlivnit počet canisterapeutů, kteří by navštěvovali zařízení, a zvýšení celkové frekvence canisterapeutických návštěv.

Výzkum přinesl řadu poznatků o významu canisterapie pro seniory a přispěl k poukázání na důležitost canisterapie v životě seniorů v pobytovém sociálním zařízení.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo prozkoumat, jaký vliv má canisterapie na seniory v pobytovém sociálním zařízení. Dále bylo cílem analyzovat, jaký postoj mají senioři ke canisterapii, zdali došlo ke zlepšení nálady seniorů a jestli se zvýšil jejich zájem a aktivita díky přítomnosti canisterapeutického psa. Práce byla rozdělena na dvě části, teoretickou část a praktickou část.

Výzkum doložil, že canisterapie má v domovech pro seniory pozitivní vliv na celkovou kvalitu života. Bylo potvrzeno, že přítomnost canisterapeutického psa narušuje stereotyp v životě seniorů, zmírňuje pocit samoty, ale naopak zesiluje potřebu být potřebným. Vlivem canisterapeutického procesu docházelo u seniorů ke zvýšení zájmu o aktivity, v rámci čehož nastala změna ohledně aktivního stárnutí, jehož důležitost byla vysvětlena v teoretické části. K tomu docházelo především díky dobré připravenosti canisterapeutky, která si na jednotlivá sezení připravovala různé pomůcky a na ně navazující aktivity. Zároveň toho bylo dosaženo díky dobré komunikaci s personálem sociálního zařízení a multioborové spolupráci.

Z provedených rozhovorů bylo patrné, že je pro seniory canisterapie velmi důležitá a mají o ni zájem. Díky jejich reakcím a slovům bylo potvrzeno, že je pro ně canisterapeutický pes rozptýlením a zároveň motivací. U některých respondentů docházelo k velkému zlepšení ohledně psychického stavu a tyto změny pozoroval i ošetrovatelský personál sociálního zařízení. Pohledu zástupců zařízení byla věnována větší pozornost v dotazníku, který zvýšil objektivitu výzkumu a zároveň canisterapii představil jako multioborovou spolupráci v sociálních službách.

Plemeno stafordšírský bulteriér bylo do bakalářské práce zařazeno díky mimořádně kladnému vztahu k lidem, čemuž se věnovala odborná literatura a potvrdil to i subjektivní názor respondentů, kteří se psem canisterapeutický proces přímo absolvovali.

Zpracovávání této bakalářské práce a přímé působení v roli canisterapeutky pro mě bylo velmi přínosné. O canisterapii i zooterapii jsem se zajímala a vzdělávala se po celou dobu svého studia na vysoké škole a možnost psát o svých vlastních zkušenostech mě bavila. S cílovou skupinou jsem měla díky vysokoškolské praxi zkušenosti, ale můj vztah byl díky canisterapii značně zesílen, a to kladně. Průběh canisterapeutického procesu byl všem zúčastněným stranám příjemný, včetně canisterapeutického psa. Díky zrealizování výzkumu jsem se zároveň ještě více přesvědčila o důležitosti canisterapie.

Tato práce může sloužit pro sociální pracovníky i budoucí canisterapeuty a její výsledky mohou zároveň přesvědčit sociální zařízení o důležitosti zařazení canisterapie do nabídek pro seniory.

Seznam použité literatury

Primární literatura

1. BICKOVÁ, Jaroslava (ed.). *Zooterapie v kostce: minimum pro terapeutické a edukativní aktivity za pomoci zvířete*. Praha: Portál, 2020. ISBN 978-80-262-1585-1.
2. ČELEDOVÁ, Libuše; KALVACH, Zdeněk a ČEVELA, Rostislav. *Úvod do gerontologie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3404-3.
3. ČEVELA, Rostislav a ČELEDOVÁ, Libuše. *Sociální gerontologie: východiska ke zdravotní politice a podpoře zdraví ve stáří*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4544-2.
4. GALAJDOVÁ, Lenka a GALAJDOVÁ, Zdenka. *Canisterapie: pes lékařem lidské duše*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-879-1.
5. GALAJDOVÁ, Lenka. *Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie*. Strom života. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-789-3.
6. HEDGES, Alan; MUDROVÁ, Helena; ZURANOVÁ, Ivana a ŽĎÁRSKÝ, Daniel. *Staffordšírský bulteriér: standard - chov - výcvik - výstavy*. Přeložila Markéta DURČÁKOVÁ. V Praze: Staffordshire Bull Terrier Club CZ, 2022. ISBN 978-80-11-00930-4.
7. HOLCZEROVÁ, Vladimíra a DVOŘÁČKOVÁ, Dagmar. *Volnočasové aktivity pro seniory*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4697-5.
8. HOLMEROVÁ, Iva. *Průvodce vyšším věkem: manuál pro seniory a jejich pečovatele*. Lékař a pacient. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3119-6.
9. MALÍKOVÁ, Eva. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. Sestra (Grada). Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3148-3.
10. NERANDŽIČ, Zoran. *Animoterapie, aneb, Jak nás zvířata léčí: praktický průvodce pro veřejnost, pedagogy i pracovníky zdravotnických zařízení a sociálních ústavů*. Albatros Plus. Praha: Albatros, 2006. ISBN 80-00-01809-8.
11. ODENDAAL, Johannes. *Zvířata a naše mentální zdraví: proč, co a jak*. Praha: Ve spolupráci s Českou zemědělskou univerzitou v Praze vydalo nakl. Brázda, 2007. ISBN 978-80-209-0356-3.

12. PACOVSKÝ, Vladimír. *O stárnutí a stáří*. Praha: Avicenum, 1990. ISBN 80-201-0076-8.
13. POKORNÁ, Andrea. *Efektivní komunikační techniky v ošetrovatelství*. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2006. ISBN 80-7013-440-2.
14. POKORNÁ, Andrea. *Komunikace se seniory*. Sestra (Grada). Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3271-8.
15. PTÁČKOVÁ, Hana a PTÁČEK, Radek. *Psychosociální adaptace ve stáří a nemoci*. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2021. ISBN 978-80-271-0876-3.
16. RUGAAS, Turid. *Konejšivé signály, aneb, Na jedné vlně s vaším psem*. Edukace (Plot). Praha: Plot, 2007. ISBN 978-80-86523-80-4.
17. ŘÍHA, Martin. *Staffordšířský bulteriér: úplný přehled plemene*. Praha: Plot, 2013. ISBN 978-80-7428-184-6.
18. THELENOVÁ, Kateřina. Profesionální zooterapie v sociální práci – výzvy pro vzdělávání. *Sociální práce/Sociální práca*. 2020, č. 3, s. 96-112. ISSN 1805-885X.
19. TVRDÁ, Andrea. *Canisterapie: zvíře v sociálních službách*. Praha: Plot, 2020. ISBN 978-80-7428-366-6.
20. VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, 2007. ISBN 978-80-7322-109-6.
21. VENGLÁŘOVÁ, Martina a MAHROVÁ, Gabriela. *Komunikace pro zdravotní sestry*. Sestra (Grada). Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1262-8.
22. WOHLFARTH, Rainer a MUTSCHLER, Bettina. *Léčivá síla zvířat: jak nás zvířata uzdravují*. Přeložil Martin RICHTER. Brno: Kazda, 2023. ISBN 978-80-7670-107-6.

Sekundární literatura

23. BRAUN, Virginia a CLARKE, Victoria. *Thematic Analysis*. SAGE Publications, 2021. ISBN 1473953243.
24. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
25. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

26. HLAĎO, P. Úvod do pedagogického výzkumu pro učitele středních škol [online]. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2011. 134 s. Dostupný z WWW: <<http://www.vychova-vzdelavani.cz/pedagogickyvyzkum.pdf>>. ISBN 978-80-7375-544-7.
27. ŠVARÍČEK, Roman a ŠEĎOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
28. ŠVINGALOVÁ, Dana, *Kapitoly z psychologie 1. díl*. Liberec 2005, ISBN 80-239-3591-7.

Další elektronické zdroje

29. IAHAIO. (2018). *IAHAIO White Paper: Definitions for Animal Assisted Intervention and Guidelines for Wellness of Animals Involved*. <https://iahaio.org/wp/wp-content/uploads/2021/01/iahaio-white-paper-2018-english.pdf>
30. *Vyhláška 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách*. (2006). https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/vyhlaska_505_2006.pdf/fcfe18f5-79e6-ff87-b9a1-7c680693eb0f
31. Výňatek ze Zkušebního řádu pro canisterapeutickou zkoušku, Animal Therapy, 2023.
32. Výňatek ze Zkušebního řádu pro canisterapeutickou zkoušku, dostupný z: <https://helppes.cz/wp-content/uploads/2023/11/ZCP.pdf>
33. Zákon č. 108/2006 Sb., *o sociálních službách*. (2006). https://ppropo.mpsv.cz/zakon_108_2006
34. Zákon č. 246/1992 Sb., *České národní rady na ochranu zvířat proti týrání*. (1992) <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-246>
35. Zákon č. 302/2017 Sb., *o veterinární péči*. (2017) <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-302>

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Sociodemografické údaje respondentů	35
Tabulka č. 2: Sociodemografické údaje zástupců zařízení	48
Tabulka č. 3: Zvýšil se zájem seniorů o návštěvní programy se psy po jejich absolvování canisterapie?.....	49
Tabulka č. 4: Těšili se senioři na další návštěvu canisterapeutického psa?.....	49
Tabulka č. 5: Docházelo po canisterapeutickém procesu ke zlepšení nálady seniorů?	49
Tabulka č. 6: Motivovala přítomnost psa seniory k vyšší aktivitě?.....	49

Seznam příloh

Příloha č. 1: Informovaný souhlas s účastí ve výzkumu a se zpracováním osobních údajů	60
Příloha č. 2: Vzor polostrukturovaného rozhovoru	62
Příloha č. 3: Dotazník k bakalářské práci pro zástupce sociálního zařízení pro seniory	64
Příloha č. 4: Zkušební řád canisterapie	66
Příloha č. 5: Obrázkové přílohy	70

Přílohy

Příloha č. 1: Informovaný souhlas s účastí ve výzkumu a se zpracováním osobních údajů

Informace o výzkumu:

Název výzkumu: *Canisterapie: Stafordšírský bulteriér v domově pro seniory*

Výzkumník: *Kristýna Srpová*

Kontakt: *+420 735195713 / srpova.kristina@gmail.com*

Hlavním cílem bude prozkoumat, jaký vliv má canisterapie na seniory. Výzkum se zaměřuje na prožívání seniorů canisterapie, jaké mají potřeby týkající se canisterapie a jestli dochází k psychosociálnímu zlepšení seniorů prostřednictvím přítomnosti terapeutického psa. Výzkum bude kvalitativní a bude prováděn formou polostrukturovaného rozhovoru / písemného dotazníku.

Po podpisu tohoto informovaného souhlasu obdržíte jeden ze dvou jeho stejnopisů podepsaných Vámi a výzkumníkem, který s Vámi šetření provádí.

Prohlášení

Já, ..., narozen/a ..... svým podpisem níže potvrzuji, že:

- a) jsem se seznámil/a s informacemi o cílech a průběhu výše popsání výzkumu (dále též jen „výzkum“);
- b) jsem před podpisem měl/a dostatek času k přečtení výše uvedených informací o studii, byl/a jsem podrobně informován/a o cíli a účelu této studie a o tom, v čem spočívá moje účast ve studii;
- c) dobrovolně souhlasím s účastí své osoby v tomto výzkumu;
- d) rozumím tomu, že má účast je zcela dobrovolná a mohu se kdykoli rozhodnout ve své účasti na výzkumu nepokračovat nebo svůj souhlas bez udání důvodu odvolat a z výzkumu odstoupit;
- e) jsem srozuměn/a s tím, že při zařazení do studie budou moje osobní data uchována s plnou ochranou důvěrnosti dle platných zákonů ČR. Je zaručena ochrana důvěrnosti

mých osobních dat. Při vlastním provádění studie mohou být osobní údaje poskytnuty jiným než výše uvedeným subjektům pouze bez identifikačních údajů, tzn. anonymní data pod číselným kódem. Rovněž pro výzkumné a vědecké účely mohou být moje osobní údaje poskytnuty pouze bez identifikačních údajů (anonymní data) nebo s mým výslovným souhlasem;

f) jsem srozuměn s tím, že rozhovor bude nahráván pro následný přepis, po kterém bude záznam smazán;

g) jsem srozuměn s tím, že jakékoliv užití a zveřejnění dat a výstupů vzešlých z výzkumu nezakládá můj nárok na jakoukoliv odměnu či náhradu, tzn., že veškerá oprávnění k užití a zveřejnění dat a výstupů vzešlých z výzkumu poskytují bezúplatně;

h) beru na vědomí, že mám právo svůj souhlas se zpracováním osobních údajů kdykoli odvolat, a to elektronicky e-mailem na adresu srpova.kristina@gmail.com. Odvoláním souhlasu však není dotčena zákonnost zpracování vycházejícího ze souhlasu, který byl dán před jeho odvoláním;

i) převezmu stejnopis tohoto podepsaného informovaného souhlasu.

Máte-li jakékoliv doplňující dotazy ohledně této studie, můžete se obrátit na výzkumníka.

Děkuji za Vaši ochotu k účasti na tomto výzkumu.

Potvrzuji, že jsem převzal/a podepsaný stejnopis tohoto informovaného souhlasu.

V ..... dne .....

Podpis:

Celé jméno výzkumníka provádějícího šetření:

V..... dne .....

Podpis výzkumníka

Příloha č. 2: Vzor polostrukturovaného rozhovoru

Sociodemografické údaje:

- Pohlaví.
- Kolik je Vám let?
- Jakou službu sociálního zařízení využíváte?
- Jak dlouho jste v sociálním zařízení?
- Odkud pocházíte?
- Jaké máte vzdělání?
- Jaké zaměstnání je vykonával/a?

1. Oddíl: Jak senioři vnímají canisterapii?

1.1. Význam canisterapie

1.1.1. Co se Vám na canisterapii nejvíce líbí?

1.1.2. Myslíte si, že je canisterapie přínosná?

1.1.3. Jak by podle Vás měl působit canisterapeutický pes?

1.2. Zkušenosti s canisterapeutickým programem

1.2.1. Jaké canisterapeutické programy nabízí sociální zařízení?

1.2.2. Jsou canisterapeutické programy plánované pravidelně či nárazově?

1.2.3. Zapojujete se aktivně do těchto programů?

2. Ovlivňuje průběh canisterapie vztah ke konkrétnímu plemeni?

2.1. Vztah k plemeni stafordšírský bulteriér

2.1.1. Znáte stafordšírského bulteriéra?

2.1.2. Vyvolává ve Vás obavy?

2.1.3. Přejde Vám plemeno vhodné pro praktikování canisterapie? Proč?

3. Dochází během canisterapie ke zlepšení nálady seniorů?

3.1. Změna nálady seniorů

3.1.1. Jaký máte vztah ke psům a celkově ke zvířatům?

3.1.2. Jak se cítíte po návštěvě canisterapeutického psa?

3.1.3. Ovlivňuje Vaši náladu projev psa?

4. Motivuje seniory přítomnost psa k vyšší aktivitě?

4.1. Aktivity podporující jemnou motoriku

4.1.1. Máte zájem o pomůcky při canisterapeutickém procesu?

4.1.2. Co s nimi děláte?

4.1.3. Ovlivňuje Vás přítomnost psa ohledně zájmu o aktivity?

4.2. Aktivity podporující hrubou motoriku

4.2.1. Máte zájem o pohybové aktivity mimo vnitřní prostor zařízení?

4.2.2. Chodíte ven sami i bez přítomnosti psa?

4.2.3. Zvýšil se Váš zájem o pobyt venku díky přítomnosti psa?

4.2.4. Co Vás na venkovních aktivitách v rámci canisterapie baví nejvíc?

5. Jaké jsou potřeby seniorů při praktikování canisterapie?

5.1. Přání a potřeby seniorů v rámci canisterapie

5.1.1. Líbí se Vám průběh canisterapie?

5.1.2. Baví Vás program canisterapie? Co konkrétně?

5.1.3. Jaká jsou Vaše přání ohledně canisterapeutického procesu?

5.1.4. Máte nějaké konkrétní potřeby v rámci canisterapie?

Příloha č. 3: Dotazník k bakalářské práci pro zástupce sociálního zařízení pro seniory

Vážení respondenti,

mé jméno je Kristýna Srpová a jsem studentkou Univerzity Karlovy v Praze, Husitské teologické fakulty, Katedry psychosociálních věd a etiky.

V rámci bakalářské práce jsem pro doplnění hodnocení výzkumu vypracovala dotazník, určený pro vás. Tento dotazník je součástí bakalářské práce s názvem: „*Canisterapie: Stafordširský bulteriér v domově pro seniory*“.

Ráda bych vás požádala o jeho vyplnění. Vybrané odpovědi prosím zakroužkujte.

Dotazník je zcela anonymní, uvedené údaje budou sloužit výhradně pro vyhodnocení výzkumu mé bakalářské práce.

Dotazník

I. část – sociodemografické otázky

1. Věk:
2. Pohlaví:
  - a) žena
  - b) muž
3. Vzdělání:
  - a) základní
  - b) střední
  - c) vysokoškolské
4. Pracovní zařazení:
  - a) sociální pracovnice
  - b) aktivizační pracovnice

II. část – otázky ohledně průběhu canisterapie

1. Zvýšil se zájem klientů o návštěvní programy se psy poté, kdy absolvovali canisterapii?
  - a) ano
  - b) ne
2. Těšili se klienti na další návštěvu canisterapeutického psa?
  - a) ano
  - b) ne
3. Docházelo po canisterapeutickém procesu ke zlepšení nálady klientů?
  - a) ano
  - b) ne
4. Motivovala přítomnost psa klienty k vyšší aktivitě?
  - a) ano
  - b) ne

Příloha č. 4: Zkušební řád canisterapie

(výňatek jednotlivých cviků, Animal Therapy, 2023)

Tento zkušební řád zpracoval a schválil Spolek „Animal Therapy“, den schválení 1. 5. 2014, novelizace 10. 12. 2021.

Způsob provádění jednotlivých cviků

1. Přivolání psa a přivolání za ztížených podmínek

a) Přivolání psa

Cílem cviku je, aby pes na povel psovoda zanechal dosavadní činnosti a okamžitě přiběhl na zavolání.

Na pokyn rozhodčího odepne psovod psa z vodítka a dá mu povel „volno“. Pes by se měl vzdálit od psovoda alespoň na patnáct metrů (psa může odlákat pomocník). Na další pokyn rozhodčího psovod psa přivolá.

b) Přivolání psa za ztížených podmínek

Cílem cviku je prověřit přivolání psa za ztížených podmínek.

Psovod odepne psa z vodítka a dá mu povel „volno“. Pes by se měl vzdálit od psovoda alespoň na patnáct metrů (psa může odlákat pomocník). Poté mu pomocník nabídne pamlssek či hračku. Opodál se prochází osoba se psem. Na pokyn rozhodčího psovod psa přivolá.

2. Ovladatelnost psa na vodítku

Cílem cviku je, aby pes následoval psovoda při chůzi.

Pes nemusí jít striktně u nohy psovoda, nesmí mu však žádným způsobem překážet. Musí jít v klidu na prověřeném vodítku a ihned bezproblémově reagovat na obraty psovoda. Během cviku psovod nejméně jednou projde se psem dveřmi do jiné místnosti či do budovy. Pes se u dveří musí zastavit, nechat psovoda bez problémů projít a opět zavřít dveře. Pes musí s psovodem projít přes jeden či více různých povrchů (koberec, písek, linoleum, igelit, dlažba apod.).

3. Prohlídka psa

Cílem cviku je prověřit, že se psem může manipulovat i cizí osoba.

Pomocník osloví majitele i psa, převezme vodítko, vezme psa do náruče, postaví ho na stůl s neklouzavým povrchem. S dalším pomocníkem provádějí prohlídku zubů, uší, ohonu, otření tlapek. U velkého psa se provede prohlídka na zemi. Při prohlídce pomocníci na psa klidně promlouvají, hladí ho a mohou mu podat i pamlssek. Poté psa sundají ze stolu a předají zpět majiteli. Celý tento cvik probíhá za přítomnosti psovoda, který je od psa vzdálený cca 2 až 3 metry. Psovod smí psa povzbudit pouze hlasem.

Nesplněním cviku je, pakliže pes projeví silnou bázlivost, nenechá se prohlédnout, projeví náznak agresivity.

4. Chování psa ve skupině lidí

Cílem cviku je zjistit, zda pes reaguje kladně na skupinu lidí, zda neprojeví agresivitu nebo přílišnou bázlivost.

Psovod se psem prochází pohybující se skupinkou nejméně pěti lidí, kteří se spolu přátelsky baví. Jeden z nich má v ruce deštník, který znenadání otevře. Druhý má berle, které upustí na zem. Všichni lidé si postupně psa pohladí. Psovod se psem na vodítku dlouhém minimálně 1,5 m obejde skupinku a poté projde přímo mezi lidmi. Vodítko musí být prověšeno, psovod ve skupince nesmí psa tahat či násilím držet za vodítko nebo obojek. Ke psu přichází jedna osoba po čtyřech a pohladí ho. V další fázi začnou osoby v hloučku křičet a hlasitě se smát, přetahují se o berli. Psovod může psa pouze slovně chválit. Pes se má chovat vyrovnaně, přátelsky.

Chybou je snaha o útěk z hloučku nebo přílišná lekavost na podněty.

Nesplnění cviku je jakýkoli náznak agresivity.

5. Podávání pamlsku nebo potravy psovi

Rozhodčí nabídne psovi pamlsk různými způsoby: z roztažené dlaně, ze sevřené dlaně nebo mezi prsty.

Hodnotí se jemnost při přijímání pamlsku. Psovod může psa usměřňovat povellem, nesmí psa držet za obojek či postroj. V případě nezájmu psa o pamlsk může být použita hračka.

Pes má brát pamlsk jemně, štipnutí zuby je chybou.

6. Chování psa mezi hrajícími si dětmi

Smyslem cviku je prověřit psychickou odolnost psa.

Psovod se psem na vodítku přichází ke skupince dvou až šesti dětí a seznámí skupinku se svým psem. Děti se chovají přirozeně, hlasitě se smějí a povídají si, seskupí se kolem psa a všechny naráz ho začnou hladit. Přitom kolem psa vytvoří pevnou bariéru.

Chybou je snaha o útěk z hloučku nebo přílišná lekavost na podněty.

Nesplnění cviku je jakýkoliv náznak agresivity.

7. Chování psa vůči ležící osobě

Smyslem cviku je navázání kontaktu s nemohoucí (ležící osobou) na lůžku, na zemi.

Psovod se psem přichází k ležící osobě. Ležící pomocník může psa hladit, odměňovat pamlskem, zatahat za chlupy, poplácat, položit mu ruku na oči, uši, nos, sahat mu na nohy a do tlamy. Jakoukoliv manipulaci musí pomocník provádět tak, aby byla pro psa nebolestivá a nestresující. Při této disciplíně může rozhodčí nařídít psovodovi odejít z místnosti.

Chybou je snaha o útěk nebo přílišná lekavost na podněty.

Nesplnění cviku je jakýkoliv náznak agresivity.

8. Kontakt psa s tělesně postiženými

Smyslem cviku je prověřit schopnost psa komunikovat s osobami odkázanými na pomůcky, které jsou pro psa neobvyklé (vozičkář, osoba s berlemi, osoba s chodítkem apod.).

Do místnosti či venkovního prostoru, kde je psovod se psem, vstoupí osoba na invalidním vozíku, s berlemi a podobně. Tito pomocníci se volně pohybují. Psovod přivede psa k pomocníkovi a seznámí ho s ním. Pomocník psa začne hladit, popř. si ho vezme na klín. Poté psovod se psem pomocníka kousek doprovodí.

Chybou je snaha o útěk nebo přílišná lekavost na podněty.

Nesplnění cviku je jakýkoliv náznak agresivity.

9. Ponechání psa s cizími osobami

Cílem cviku je prověřit, zda je pes schopen samostatné komunikace a spolupráce s dalšími lidmi.

Psovod přivede psa k sedícímu, či ležícímu pomocníkovi. Pomocník naváže se psem kontakt, hladí ho, popř. vezme psa do náruče. Poté psovod vydá psovi pokyn a vzdálí se. Minimální vzdálenost je pět metrů. Přitom se baví s jinou osobou a psa si nevšímá. Pomocník psa obejmě, tiskne ho k sobě, může mu nadzvednout nohy, sahat na obličejovou část, nadzvedávat pysky, uši, jemně ho zatahá za ocas. Manipulace musí být k psovi šetrná a nesmí být nijak bolestivá. Jde o součásti disciplíny kontakt psa s tělesně postiženým nebo činnosti probíhající současně s disciplínou přiléhávání psa.

Chybou je snaha o útěk nebo přílišná lekavost na podněty.

Nesplnění cviku je jakýkoliv náznak agresivity.

10. Klid psa při nárazových zvucích a rušivých vlivech

Práce psa je sledována během celého průběhu zkoušky. Pes nesmí přehnaně bázlivě ani agresivně reagovat na nečekaný hluk či jiné podněty. Rušivými vlivy a nečekanými podněty se rozumí padající předměty (klíče, plechovky, berle, hůl, kniha), gestikulující lidé, křičící děti, dětské hračky, troubící automobil, hlasitě hrající hudba apod.

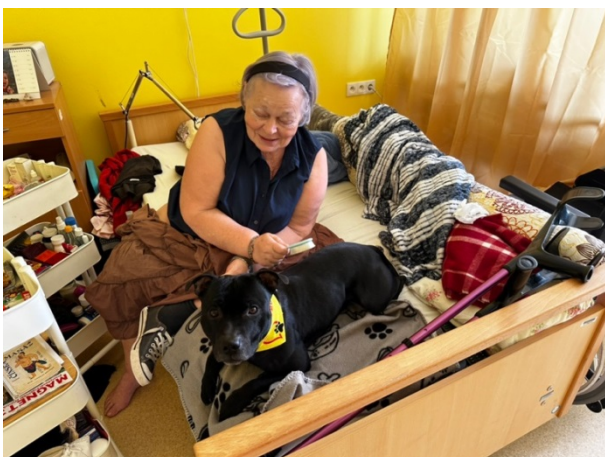
Příloha č. 5: Obrázkové přílohy

Obrázek č. 1

Obrázek č. 2

Obrázek č. 3

Obrázek č. 4

Obrázek č. 5

Obrázek č. 6

Obrázek č. 7

Obrázek č. 8

Obrázek č. 9

Obrázek č. 10

Obrázek č. 12

Obrázek č. 11

Obrázek č. 13